

มหาวิทยาลัยวิจัยและความเป็นเลิศทางวิชาการ Research University and Academic Excellence

เชษฐา พวงหัตถ์
Chetta Puanghut

“The highest education is that which does not merely give us information
but makes our life in harmony with all existence.”

: Rabindranath Tagore

บทคัดย่อ

ในบทความนี้ ผู้เขียนเริ่มต้นศึกษาบทบาทสำคัญของมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป และของมหาวิทยาลัยวิจัยโดยเฉพาะด้วยการตั้งข้อสังเกตและวิเคราะห์ว่า สิ่งท้าทายหลักอันหนึ่งในการสร้างมหาวิทยาลัยวิจัย รวมตลอดถึงการธำรงไว้ซึ่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยวิจัยและความเป็นเลิศทางวิชาการในบรรดาประเทศที่มีรายได้ระดับกลางและกำลังพัฒนา รวมตลอดถึงในประเทศอุตสาหกรรมบางประเทศ กำลังเป็นตัวกำหนดกลไกต่างๆซึ่งเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยเหล่านี้เข้าไปมีส่วนร่วมในเครือข่ายความรู้ระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะบนพื้นฐานที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำกันร่วมกับสถาบันด้านวิชาการชั้นนำของโลก ผู้เขียนสรุปการวิเคราะห์ในบทความนี้โดยชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลายทำหน้าที่จัดเตรียมการศึกษาขั้นสูงสำหรับผู้ทำงานด้านวิชาการ นักกำหนดนโยบาย รวมตลอดถึงผู้ทำงานในภาครัฐและในภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นอกจากนั้นในการเข้าไปมีบทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยวิจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญทางด้านสังคมด้วยการทำหน้าที่เป็นสถาบันทางด้านวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางของการให้คำแนะนำและการวิพากษ์วิจารณ์ในสังคม รวมตลอดถึงเป็นจุดรวมทางด้านภูมิปัญญา

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยวิจัย; โลกาภิวัตน์; สังคมแห่งความรู้ระดับโลก; “จิตวิญญาณ” ของมหาวิทยาลัยวิจัย

Abstract

The author, in this article, commences his study of the critical role of universities, generally, and of research universities, specifically, by noting and analyzing that a major challenge for building and sustaining successful research universities and their academic excellence, for middle-income and developing countries as well as for some industrial nations—is determining the mechanisms that allow those universities to participate effectively in the global knowledge network especially on an equal basis with the top academic institutions in the world. He concludes his analysis by pointing out that research universities provide advanced education for the academic profession, policy makers, and public and private sector professionals involved in the complex, globalized economies of the 21st century. In addition to their contribution to economic development, these universities play a key societal role by serving as cultural institutions, centers for social commentary and criticism, and intellectual hubs.

Keywords: Research University, Globalization; Global Knowledge Society; the “Spirit” of Research Universities

บทนำ

สำหรับบรรดาประเทศที่มีรายได้ระดับกลางและกำลังพัฒนา รวมตลอดถึงประเทศอุตสาหกรรมบางประเทศ สิ่งท้าทายหลักอันหนึ่งในการสร้างมหาวิทยาลัยวิจัย รวมตลอดถึงการธำรงไว้ซึ่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยวิจัยและความเป็นเลิศทางวิชาการ กำลังเป็นตัวกำหนดกลไกต่างๆซึ่งเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยเหล่านี้เข้าไปมีส่วนร่วมในเครือข่ายความรู้ระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำกันร่วมกับสถาบันด้านวิชาการชั้นนำของโลก มหาวิทยาลัยวิจัยเหล่านี้ทำหน้าที่ให้การศึกษาขั้นสูงเพื่อผลิตนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย รวมตลอดถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเข้าไปมีบทบาทสำคัญในโลกแห่งคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ นอกจากนั้นในการเข้าไปมีบทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยวิจัยเหล่านี้

มีบทบาทสำคัญทางด้านสังคมด้วยการทำหน้าที่เป็นสถาบันทางด้านวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางของการให้คำแนะนำและการวิพากษ์วิจารณ์ในสังคม รวมตลอดถึงเป็นจุดรวมทางด้านภูมิปัญญา

บทบาทที่มีมากขึ้นของการศึกษาระดับตติยศึกษา (tertiary education) หรือระดับอุดมศึกษา (higher education) กำลังได้รับการยอมรับมากขึ้นทั้งในบรรดาประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางและในประเทศที่มีการพัฒนาระดับสูง รวมตลอดถึงการยอมรับบทบาทของการศึกษาระดับตติยศึกษาในประเทศที่มีรายได้ระดับต่ำ การศึกษาระดับตติยศึกษาสามารถช่วยให้ประเทศเหล่านี้มีความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกมากขึ้นด้วยการพัฒนาพลังแรงงานที่มีทักษะ มีผลิตภาพ และมีความยืดหยุ่น และด้วยการสร้างจินตภาพและเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมตลอดถึงการแพร่กระจายจินตภาพและเทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านี้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้

นักวิชาการที่มีคุณภาพ รวมตลอดถึงผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ และการนำความรู้ขั้นสูงไปใช้ มีส่วนช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายสามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals หรือ MDG) ¹ รวมตลอดถึงสามารถสร้างเสริมขีดความสามารถที่มีความสำคัญยิ่งต่อ

¹ เมื่อปีค.ศ. 2000 ได้มีการจัดประชุมสุดยอดที่เรียกว่า Millennium Summit ขึ้นที่ UN ในการประชุมครั้งนั้น ได้มีการจัดทำ Millennium Development Goals หรือ MDG ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมาย 8 เป้าหมาย เน้นเรื่องการช่วยเหลือประเทศยากจน โดยตั้งเป้าไว้ที่ ภายในปี 2015 สำหรับการประชุมสุดยอด MDG เมื่อปลายเดือนกันยายน ปีค.ศ. 2009 เป็นการมาประเมินความคืบหน้าของเป้าหมายต่างๆ และหลังจากการประชุม ได้มีการจัดทำเอกสารผลการประชุม กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อผลักดันให้บรรลุเป้าหมาย MDG โดยได้มีการตอกย้ำว่า ถึงแม้จะมีอุปสรรค โดยเฉพาะจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก แต่ในที่สุดก็น่าจะบรรลุเป้าหมาย MDG ได้ในปี 2015 เป้าหมายดังกล่าวได้แก่ เป้าหมายที่ 1 : การแก้ปัญหาความยากจนและความอดอยาก เป้าหมาย MDG ได้ตั้งเป้าไว้ว่า ภายในปีค.ศ. 2015 จะลดจำนวนคนจนลงให้ได้ครึ่งหนึ่ง จากจำนวนของปี 1990 และจะลดจำนวนคนอดอยากทั่วโลกให้ได้ครึ่งหนึ่ง ภายในปีค.ศ. 2015 เอกสารผลการประชุมชี้ให้เห็นว่า มีความคืบหน้าในการแก้ปัญหาความยากจน ถึงแม้จะได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกในปีค.ศ. 2008 – 2009 รวมทั้งวิกฤตการณ์ด้านอาหารและพลังงานด้วย โดยภาพรวมประเทศกำลังพัฒนาน่าจะบรรลุเป้าหมาย MDG ได้ภายในปีค.ศ. 2005 มีจำนวนคนยากจนที่มีรายได้ไม่ถึง 1 ยูเอสดอลลาร์ต่อวันประมาณ 1,400 ล้านคน แต่ในปีค.ศ. 2015 น่าจะลดลงเหลือประมาณ 920 ล้านคน อย่างไรก็ตาม จำนวนคนที่อดอยากทั่วโลกกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในการประชุมสุดยอด MDG ครั้งนี้ ได้มีมาตรการ 2 เรื่องที่เป็นรูปธรรม เรื่องแรกได้แก่ การที่ธนาคารโลกจะเพิ่มเงินให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรแก่ประเทศยากจน โดยจะมีวงเงินประมาณ 6,000 – 8,000 ล้านดอลลาร์ต่อปี ในช่วง 3 ปี ข้างหน้า นอกจากนี้ เกาหลีใต้ ประกาศจะให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรแก่ประเทศยากจนเป็นจำนวนเงิน 100 ล้านยูโรดอลลาร์; เป้าหมายที่ 2 : การศึกษาขั้นประถม เป้าหมาย MDG ได้ตั้งเป้าไว้ว่า ภายในปี ค.ศ. 2015 จะทำให้เด็กทุกคนในโลกมีการศึกษาอย่างน้อยขั้นประถม ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ได้มีความคืบหน้าในเรื่องนี้ โดยเด็กในประเทศที่ยากจนที่สุดโดยเฉพาะในแอฟริกา ได้รับการศึกษาขั้นประถมมากขึ้น ในปีค.ศ. 2000 มีเด็กที่มีการศึกษาขั้นประถมเพียง 58 % แต่ในปีค.ศ. 2007 เพิ่มขึ้นเป็น 74% อย่างไรก็ตาม คงเป็นสิ่งที่ยากมากที่จะบรรลุเป้าหมายของ MDG ในปีค.ศ. 2015 ในการประชุมสุดยอด MDG ครั้งนี้ ธนาคารโลกได้ประกาศเงินให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 750 ล้านยูโรดอลลาร์ โดยเฉพาะสำหรับประเทศในแอฟริกา นอกจากนั้น บริษัท Dell ได้ประกาศจะให้เงินช่วยเหลือ 10 ล้านยูโรดอลลาร์ในการพัฒนาเทคโนโลยี

การลดปัญหาความยากจน ตัวอย่างเช่น ความก้าวหน้าในด้านเกษตร สุขอนามัย และการปกป้องสภาพแวดล้อมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้หากไม่มีผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เหล่านี้ ทำนองเดียวกัน “การศึกษาเพื่อมวลชน” (Education for All) ² ไม่สามารถไปได้ถึงเป้าหมายได้หากไม่มีผู้สอนที่มีคุณภาพที่ผ่านการศึกษาและการฝึกฝนในระดับตติยศึกษา

การศึกษา; เป้าหมายที่ 3 : ความเท่าเทียมกันทางเพศ เป้าหมาย MDG ได้ตั้งเป้าว่า จะส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทของสตรี และขจัดความแตกต่างในการศึกษาระหว่างเพศภายในปี.ศ. 2015 ในการประชุมสุดยอด MDG ครั้งนี้ได้มีบริษัทเอกชนหลายบริษัทประกาศให้เงินช่วยเหลือในด้านนี้ โดย บริษัท Ericson ได้ริเริ่มโครงการ Connect to Learn เพื่อที่จะทำให้เด็กผู้หญิงได้เข้าถึงการศึกษาขั้นมัธยมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ บริษัท UPS ได้ประกาศให้เงินช่วยเหลือ 2 ล้าน ยูเอสดอลลาร์ และ Exxon Mobil 1 ล้านยูเอสดอลลาร์; เป้าหมายที่ 4 และ 5 : สุขภาพของมารดาและเด็ก เป้าหมาย MDG ได้ตั้งเป้าไว้ว่า จะลดจำนวนการเสียชีวิตของเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบ ให้ได้ 2 ใน 3 ภายในปี.ศ. 2015 และลดจำนวนมารดาที่เสียชีวิตจากการคลอดบุตรลดลง 3 ใน 4 ภายในปี ค.ศ. 2015 ในการประชุมสุดยอด MDG ครั้งนี้หัวข้อสำคัญที่สุดของการประชุมคือการประกาศยุทธศาสตร์สำหรับสุขภาพอนามัยของผู้หญิงและเด็ก ซึ่งจะมียังเงินถึง 40,000 ล้านยูเอสดอลลาร์ภายใน 5 ปีต่อไป โดยเงินช่วยเหลือดังกล่าว จะสามารถช่วยชีวิตผู้หญิงและเด็กได้ถึง 16 ล้านคน และจะป้องกันไม่ให้เด็กเป็นโรคปอดบวมได้ถึง 120 ล้านคน รวมทั้งจะช่วยเด็กที่ขาดอาหารได้อีก 88 ล้านคน นอกจากนี้ แคนาดายังประกาศเงินที่ว่าจะระดมทุน 10,000 ล้านยูเอสดอลลาร์จากกลุ่มประเทศ G8 ซึ่งจะนำไปตามความคิดริเริ่ม Muskoka ซึ่งเป็นผลจากการประชุมสุดยอด G8 ที่แคนาดา; เป้าหมายที่ 6 : การต่อสู้กับโรคระบาด MDG ได้ตั้งเป้าหมายว่า จะลดจำนวนคนติดโรคเอดส์ลงครึ่งหนึ่งภายในปี.ศ. 2015 รวมทั้งลดจำนวนคนป่วยเป็นมาลาเรียและโรคติดต่ออื่นๆ ครึ่งหนึ่งภายในปี.ศ. 2015 สำหรับความคืบหน้าในเรื่องนี้ ในช่วงปี.ศ. 2003 - 2008 มีผู้ป่วยที่ได้รับยาต้านโรคเอดส์เพิ่มขึ้นจาก 4 แสน เป็น 4 ล้านคน คิดเป็น 42% ของผู้ป่วย 8.8 ล้านคนที่ต้องการยาต้านโรคเอดส์ สำหรับในแอฟริกาผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์ก็มีจำนวนลดลง โดยในปี.ศ. 2001 มีประมาณ 2.3 ล้านคน ในปี.ศ. 2008 ลดลงเหลือ 1.9 ล้านคน และคนที่ป่วยด้วยโรคมมาลาเรีย และผู้ที่เสียชีวิตจากโรคนี้ลดลง 90% ในช่วงปี.ศ. 2000 - 2008 สำหรับผลการประชุม MDG ในครั้งนี้ ได้มีมาตรการเพิ่มเติมในเรื่องนี้ โดยฝรั่งเศสประกาศร่วมให้เงินช่วยเหลือ 1,400 ล้านยูเอสดอลลาร์ ใน Global Fund ส่วนอังกฤษประกาศจะเพิ่มเงินช่วยเหลือ 3 เท่า เพิ่มจาก 150 ล้านปอนด์ต่อปี เป็น 500 ล้านปอนด์ภายในปี ค.ศ. 2014 และธนาคารโลกก็ประกาศเพิ่มเงินอีก 600 ล้านเหรียญ; เป้าหมายที่ 7 : สิ่งแวดล้อม MDG ได้ตั้งเป้าในเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน และลดจำนวนคนที่ไม่สามารถเข้าถึงน้ำสะอาดให้ได้ ครึ่งหนึ่งภายในปี.ศ. 2015 อย่างไรก็ตาม ปัญหาการเข้าถึงน้ำสะอาดยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของโลก และเรื่องปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ถึงแม้จะมีปริมาณสูงแต่มีแนวโน้มลดลง สำหรับการประชุม MDG ครั้งนี้ มีบริษัทเอกชนประกาศให้ความช่วยเหลือในด้านนี้ อาทิ Water Health International ประกาศจะสร้างโรงงานผลิตน้ำสะอาด 75 แห่งในบังกลาเทศและอินเดีย ซึ่งจะทำให้คนกว่า 175,000 คนเข้าถึงน้ำสะอาด และบริษัท Pepsi ตั้งเป้าจะทำให้น้ำ 3 ล้านคนเข้าถึงน้ำสะอาดภายในปี.ศ. 2015; และเป้าหมายที่ 8 : หุ่นส่วนการพัฒนา MDG ได้ตั้งเป้าว่า ประเทศร่ำรวยจะให้เงินช่วยเหลือประเทศยากจน โดยจัดสรรเงิน 0.7% ของ GDP อย่างไรก็ตาม ประเทศร่ำรวยไม่ได้จัดสรรเงินในเงินดังกล่าว แต่สำหรับการประชุมสุดยอด MDG ในครั้งนี้ EU ได้เสนอจะให้เงินช่วยเหลือ 1,000 ล้านยูโร จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น การบรรลุเป้าหมาย MDG ในปี.ศ. 2015 ยังคงเป็นเรื่องยากมาก ทั้งนี้อุปสรรคสำคัญคือ การที่ประเทศร่ำรวยไม่ได้มีความจริงใจที่จะช่วยเหลือประเทศยากจน โดยทุกประเทศยังคงติดอยู่กับกับดักของตรรกะสังคมนิยม ที่มองว่าการแก้ไขปัญหาลำดับเป็นเรื่องประเทศใดประเทศหนึ่ง ลึกๆ แล้วประเทศร่ำรวยไม่คิดที่จะช่วยเหลือประเทศยากจนอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคอื่นๆ ที่ทำให้เป้าหมาย MDG คงจะบรรลุได้ยาก ได้แก่ ปัญหาภาวะโลกร้อน ซึ่งได้ส่งผลทำให้ประเทศยากจนประสบความแห้งแล้งอย่างหนัก โดยเฉพาะในแอฟริกา รวมทั้งวิกฤติเศรษฐกิจโลก และวิกฤตการณ์อาหารโลก ก็ได้ทำให้เงินช่วยเหลือจากประเทศร่ำรวยลดน้อยถอยลงไปด้วย ที่สำคัญคือ มาตรการส่วนใหญ่ของการประชุมสุดยอด MDG ในครั้งนี้ ก็เป็นเงินช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย ที่คงจะไม่เพียงพอที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย MDG ได้ ในปี.ศ. 2015

² การศึกษาเพื่อมวลชน (Education For All) เป็นการเคลื่อนไหวระดับนานาชาติดำเนินการโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในแต่ละประเทศทั้งเด็ก วัยรุ่นและผู้ใหญ่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยไม่มีการแบ่งแยกการปฏิบัติภายในปี ค.ศ. 2015 ยูเนสโกในฐานะผู้นำของการเคลื่อนไหวนี้ได้ร่วมมือกับนานาชาติในการบรรลุเป้าหมายการศึกษาเพื่อมวลชน

ภายในระบบการศึกษาระดับตติยศึกษา มหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลายมีบทบาทสำคัญยิ่งในการฝึกฝนนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญระดับสูงในด้านต่างๆ นักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยที่มีความจำเป็นต่อเศรษฐกิจและในการสร้างความรู้ใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนระบบนวัตกรรมของชาติ (national innovation system) ³ ตัวอย่างเช่น งานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการจดแจ้งขอสิทธิบัตร (patent) ของทรัพย์สินทางปัญญาหรือนวัตกรรม ได้ชี้ให้เห็นว่า บรรดามหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยทั้งหลาย ซึ่งมีจำนวนมากกว่าบริษัทต่างๆ- กำลังขับเคลื่อนไปสู่ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์สาขาเทคโนโลยีชีวภาพ (biotechnology) ⁴ ในบริบทนี้ ลำดับความสำคัญเร่งด่วนสำหรับหลายต่อหลายรัฐบาลก็คือ การสร้างความมั่นใจว่าบรรดามหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศของตนกำลังทำหน้าที่อย่างเอาใจจริงเอาใจในการพัฒนาเพื่อสร้างความก้าวหน้าให้กับความรู้ด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

จินตภาพของมหาวิทยาลัยวิจัย

การศึกษาโดยรวมและการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะ เป็นมรรควิธีในการเพิ่มอำนาจให้กับประชาชนและการพัฒนาของชาติ การสร้างความรู้ได้เข้ามาแทนที่การเป็นเจ้าของทุนและสินทรัพย์ รวมตลอดถึงผลิตภาพของแรงงานในฐานะเป็นแหล่งที่มาของการเติบโตใหญ่ขยายตัวและความรุ่งเรืองไพบูลย์ของชาติ นวัตกรรมได้ถูกมองว่าเป็น “มนตรา” (“mantra”) สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนา การตระหนักในเรื่องนี้

โดยได้สร้างความร่วมมือกับรัฐบาล หน่วยงานการพัฒนา หน่วยงานภาคสังคม องค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐและสื่อ แต่มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่สามารถไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ เป้าหมายของการศึกษาเพื่อปวงชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MSG) ทั้ง 8 ข้อ [ดูเชิงอรรถที่ 1] โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนข้อที่ 2 ที่เน้นส่งเสริมให้เกิดการศึกษาขั้นประถมศึกษา และข้อที่ 3 ที่เน้นความเท่าเทียมกันทางเพศในการเข้าถึงการศึกษา ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษนั้นต้องประสบความสำเร็จภายในปีค.ศ. 2015 คณะทำงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชนได้ก่อตั้ง Global Partnership for Education เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในขั้นประถม ให้ประชาชนในประเทศที่ยากจนสามารถเข้าถึงการศึกษาแบบไร้ค่าและมีคุณภาพได้

³ ดูรายละเอียดใน World Bank, Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education (Washington, DC : World Bank, 2002).

⁴ ดูรายละเอียดใน C. Cookson, “Universities Drive Biotech Advancement.” Financial Times Europe, May 6 (2007).

เทคโนโลยีชีวภาพ (biotechnology) คือ เทคโนโลยีซึ่งนำเอาความรู้ทางด้านการวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับสิ่งมีชีวิตหรือชิ้นส่วนของสิ่งมีชีวิต หรือผลผลิตของสิ่งมีชีวิต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นทางการผลิตหรือทางกระบวนการของสินค้าหรือบริการ เพื่อใช้ประโยชน์เฉพาะอย่างตามที่เรากำลังต้องการ โดยสามารถใช้ประโยชน์ทางด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านอาหาร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านทางการแพทย์ เป็นต้น United Nations Convention on Biological Diversity ได้ให้นิยามของเทคโนโลยีชีวภาพ ไว้ว่า “การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่างๆมาใช้กับ ระบบทางชีวภาพ หรือ สิ่งมีชีวิต(ที่มีชีวิตอยู่) หรือ สิ่งที่ได้จากระบบทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิต เพื่อที่ทำการสร้างหรือปรับปรุงแก้ไข ผลิตภัณฑ์ หรือ กระบวนการ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในเรื่องเฉพาะด้าน” (“Any technological application that uses biological systems, living organisms, or derivatives thereof, to make or modify products or processes for specific use.”)

ได้ขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ อันมีผลให้ชาติต่างๆ สร้างสถาบันและหน่วยงานจำนวนมากเพื่อสนับสนุนกระบวนการสร้างความรู้อย่างที่ปรากฏในขณะนี้

การสร้างความรู้จำเป็นต้องมีเครือข่ายของนักวิชาการที่กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เนื่องจากว่าการทำความเข้าใจในสิ่งที่ยังไม่รู้เป็นผลผลิตของจิตใจที่ใฝ่รู้—ซึ่งหมายถึงการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์กับสิ่งที่รู้แล้วในสถานะแวดล้อมที่เอื้ออำนวย มหาวิทยาลัยในยุคสมัยใหม่ (modern university) จึงเป็นพื้นที่ทางจินตภาพ (ideal space) สำหรับระบบนิเวศของนักวิชาการทั้งหลายในการแสวงหาจินตภาพใหม่ๆ ด้วยจิตวิญญาณของการแสวงหาความรู้ที่เสรี (free inquiry)

ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ มหาวิทยาลัยเป็นหนึ่งในสถาบันอันยิ่งใหญ่ซึ่งได้ปรากฏตัวขึ้นมาและดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องยาวนาน อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของมหาวิทยาลัยได้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา Akademia ในยุคสมัยของเพลโต (Plato) และอาริสโตเติล (Aristotle) ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางสำหรับการสนทนาและการถกเถียงกันเพื่อทำความเข้าใจมนุษย์และตำแหน่งแห่งที่ของมนุษย์ในสังคม การเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม (abstract) ด้วยปรัชญาและคณิตศาสตร์ได้กลายเป็นกระบวนทัศน์หลักที่ครอบงำ (dominant paradigm) สถาบันที่มีชื่อว่ามหาวิทยาลัยได้ปรากฏตัวในยุคของปีแยร์ อาเบลลาร์ด (Pierre Abélard, 1709-1142) นักปรัชญาและนักเทววิทยาแห่งยุคกลางของยุโรป ในฐานะเป็นพื้นที่ภายใต้อำนาจของศาสนจักรซึ่งบรรดาการตั้งคำถามที่ท้าทายฐานรากของระเบียบของคริสต์ศาสนาสามารถกระทำได้ วิิทยาความรู้ของยุคกลางดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในการทำความเข้าใจการบัญญัติกฎหมายบนพื้นฐานของเหตุผลซึ่งนำไปสู่การปรากฏตัวของบรรดาสถาบันทางการเมืองที่มีความซับซ้อนมากขึ้นที่โบโลญญา (Bologna) ในประเทศอิตาลีและที่ปารีส (Paris) ในประเทศฝรั่งเศส

มนทัศน์มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันแห่งการวิจัย (university as a research institution) ได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในประเทศเยอรมนี ในช่วงเวลาที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ขยายขอบเขตพร้อมกับการผุดผ่องราวดอกเห็ดของจินตภาพใหม่ๆ จำนวนมาก ปรากฏการณ์นี้นำไปสู่ความจำเป็นในการวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research) ในห้องปฏิบัติการทดลองเพื่อนำผลที่ได้จากการทดลองไปใช้ในรูปแบบของเทคโนโลยีใหม่ๆ การให้ความสำคัญกับการวิจัยมากกว่าการสอนได้ปรากฏ

ชัดเจนขึ้นเป็นครั้งแรกในรูปแบบของมหาวิทยาลัยแบบฮัมโบลเชียน (the Humboldtian version of the university) ⁵ ซึ่งให้ความสำคัญกับการหาความรู้ในฐานะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง แง่มุมที่แสดงออกมาให้เห็นประจักษ์ของมหาวิทยาลัยในยุคสมัยใหม่นี้ได้ทำให้เกิดแนวคิดที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายของรัฐในประเทศต่างๆ เพื่อสนับสนุนการวิจัยในปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยวิจัยในยุคสมัยใหม่ยังทำหน้าที่ส่งเสริมให้มีการสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาที่ลึกซึ้งมากขึ้น การแบ่งย่อยช่อยแยกความรู้เป็นสาขาวิชา/แขนงวิชาต่างๆ ได้สร้างความลึกซึ้งให้กับการทำความเข้าใจโลกปัจจุบันที่นับวันมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของทำความเข้าใจดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นว่าปัญหามานานของการของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นั้นจำเป็นต้องใช้วิธีการทำความเข้าใจเพื่อหาความรู้แบบองค์รวม (holistic) ในแง่มุมต่างๆ ความรู้แบบใหม่ (new knowledge) ในปัจจุบันมีความเป็นรูปธรรมปรากฏให้เห็นชัดเจนในทุกๆ อาณาบริเวณของสาขาวิชาต่างๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ รวมตลอดถึงการขยายพรมแดนของความรู้ตัดข้ามอาณาบริเวณของสาขาวิชาต่างๆ ในหลากหลายรูปแบบ

ความจำเป็นในการเชื่อมประสานการวิจัยเข้ากับความต้องการของสังคมยังปรากฏให้เห็นในรูปของกระบวนทัศน์ด้านนโยบาย (policy paradigm) ที่ครอบงำการศึกษาระดับอุดมศึกษา ครูเทพ รพินทรนาถ ฐากูร (Gurudev Rabindranath Tagore,

⁵ ตัวแบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบฮัมโบลเชียน (the Humboldtian model of higher education) [หรือจินตภาพของการศึกษาแบบฮัมโบลเชียน (Humboldtian education ideal)] เป็นมโนทัศน์ของการศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งวางพื้นฐานอยู่บนการประสานการวิจัยและการศึกษาเข้าด้วยกันของแบบองค์รวม (holistic combination of research and studies) ในบางครั้งการศึกษาแบบนี้ได้ถูกเรียกชื่อสั้นๆ ว่า ตัวแบบฮัมโบลเชียน (Humboldtian Model) โดยที่ตัวแบบนี้บูรณาการทั้งศิลปะและศาสตร์ (arts and science) เข้ากับการวิจัย (research) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งการเรียนรู้ทั่วไปที่ครอบคลุมรอบด้านและความรู้ทางวัฒนธรรม (comprehensive general learning and cultural knowledge) และตัวแบบนี้ยังคงเป็น “ยอตตัวอย่าง” (exemplar) ของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในโลกทุกวันนี้ ตัวแบบฮัมโบลเชียนซึ่งมาจากแนวคิดของวิลเฮล์ม ฟอน ฮัมโบลท์ (Wilhelm von Humboldt, 1767-1835) นักปรัชญาและนักการทูตของ ปรัสเซีย [ฮัมโบลท์ได้รับการยกย่องว่าเป็น “สถาปนิกของจินตภาพการศึกษาแบบฮัมโบลเชียน” (the architect of the Humboldtian education ideal) ซึ่งได้ถูกนำไปใช้ตั้งแต่แรกในปรัสเซียในฐานะเป็นต้นแบบสำหรับระบบการศึกษาของชาติ และหลังจากนั้นก็ได้นำไปใช้ในประเทศต่างๆ เช่นสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น] นั้น วางพื้นฐานอยู่บนจินตภาพ 2 อย่างของยุคแห่งแสงสว่าง (Enlightenment) นั่นก็คือปัจเจกบุคคล (individual) และพลเมืองโลก (world citizen) ฮัมโบลท์เชื่อว่ามหาวิทยาลัย [รวมตลอดถึงการศึกษาโดยทั่วไป ดังที่ปรากฏให้เห็นในระบบการศึกษาของ ปรัสเซีย (the Prussian educational system)] ควรจะช่วยให้นักเรียน/นักศึกษาสามารถเป็นปัจเจกบุคคลที่มีความเป็นอิสระและเป็นพลเมืองของโลกด้วยการบ่มเพาะอำนาจในการใช้เหตุผลที่เป็นของตัวเอง สภาวะแวดล้อมที่มีเสรีภาพทางวิชาการ การศึกษาในทหระณะของฮัมโบลท์ไม่ได้มีเข้มงวดแค่เพียงการฝึกทักษะวิชาชีพตามแนวทางที่วางไว้แล้วอย่างเคร่งครัดตายตัวเท่านั้น แต่ยังจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียน/นักศึกษาเสริมสร้างบุคลิกลักษณะของแต่ละคนด้วยการเลือกวิถีทางของตนเองด้วย

1861-1941) ปราชญ์ชาวอินเดียที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมเมื่อปีค.ศ. 1913 ได้กล่าวถ้อยความอันน่าประทับใจว่า “การศึกษาขั้นสูงสุดไม่เพียงแค่นี้ให้ข่าวสารแก่เราแต่เพียงอย่างเดียว ทว่ายังช่วยให้เรามีชีวิตที่สอดคล้องประสานกับการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งทั้งหมดด้วย”⁶

ไม่ว่าโครงสร้างเชิงสถาบันของมหาวิทยาลัยวิจัยในยุคสมัยใหม่จะมีความยืดหยุ่นพอที่ปรับประสานการเรียนรู้ข้ามพรมแดนของสาขาวิชาต่างๆ รวมตลอดถึงปรับประสานการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมได้หรือไม่ และมากน้อยแค่ไหนนั้น ยังคงเป็นปมปัญหาที่จะต้องนำมาทั้งขบคิดและทดสอบให้เห็นประจักษ์กันต่อไป โลกขณะนี้อยู่ในสภาวะสูกอมสำหรับการเปลี่ยนแปลงธรณีสัณฐานขนาดใหญ่ (tectonic shift) ของความเข้าใจของเราที่มีต่อจักรวาล

โลกของการวิจัยในระดับอุดมศึกษาปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยนักวิชาการสาขาวิชาต่างๆ ที่สามารถและพร้อมที่จะบูรณาการสาขาวิชาเฉพาะด้านของตนเข้ากับสาขาวิชาอื่นๆ เพื่ออนุมัติองค์ความรู้ แน่แน่นอนว่า จินตภาพทั้งหลายของบรรดานักวิชาการในแต่ละสาขาวิชามีผลต่อการเดินทางไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (academic excellence) อย่างได้แถมมิได้ โลกกำลังรอคอยการผุดผ่องขึ้นมาของจินตภาพใหม่ๆ ในแวดวงวิชาการที่สามารถผลักดันให้มหาวิทยาลัยแปรรูปแบบร่างเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้และการวิจัย

มหาวิทยาลัยวิจัย: เส้นทางสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ

มหาวิทยาลัยวิจัยเป็นหัวใจของเศรษฐกิจความรู้ระดับโลก (global knowledge economy) ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 และเป็นเข็มมุ่งสู่ความสำเร็จของการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษา (postsecondary education) ทั่วโลก ในงานวิจัยเรื่อง *World Class Worldwide: Transforming Research Universities in Asia and Latin America*⁷ อัลบากและบาลานได้วิเคราะห์ว่ามหาวิทยาลัยวิจัยในเอเชียและในลาตินอเมริกาจำนวน 10 ประเทศ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาของเขา (จีน ฮองกง ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์

⁶ ข้อความภาษาอังกฤษคือ: “The highest education is that which does not merely give us information but makes our life in harmony with all existence.” ดู A. Fakrul, R. Chakravarty and A. Chaudhuri (eds.), “The Heart of God: Prayers of Rabindranath Tagore”, in *The Essential Tagore, Selected Poems* (Penguin Classics, 2014).

⁷ P. G. Altbach and J. Balán, *World Class Worldwide: Transforming Research Universities in Asia and Latin America*. (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2007).

มาเลเซีย อินเดีย ไนจีเรีย ซิลี และเม็กซิโก) ได้พัฒนาจนประสบความสำเร็จได้อย่างไร อัลบากและบาลานซ์ชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยวิจัยใน 10 ประเทศนี้เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตชนชั้นนำ (elite) ที่มีบทบาททั้งทางด้านวิชาการและทางด้านสังคม สถาบันการศึกษาเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมโยงประสานสำคัญระหว่างความรู้ระดับโลกและระบบความรู้ระดับชาติ

มหาวิทยาลัยวิจัยผลิตข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ๆซึ่งไม่เพียงแต่สร้างความก้าวหน้าให้กับวงการเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ในการทำความเข้าใจสถานะของมนุษยชาติทั้งทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์อีกด้วย มหาวิทยาลัยวิจัยยังเป็นสถาบันหลักของชาติที่มีบทบาทสำคัญทางด้านวัฒนธรรม เทคโนโลยี และสังคม รวมตลอดถึงเป็นสถาบันระดับนานาชาติที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงกับแนวโน้มทางภูมิปัญญาระดับโลก มหาวิทยาลัยวิจัยจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในสังคมแห่งความรู้ระดับโลก (global knowledge society) (Salmi, 2009)

อย่างไรก็ดี ในฐานะเป็นสถาบันระดับชาติ มหาวิทยาลัยวิจัยสนองตอบความต้องการเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจำนวนน้อย ซึ่งปกติแล้วคนจำนวนนี้เป็นนักศึกษาชั้น “หัวกะทิ” และมีผลการเรียนดีที่สุด แน่นอนว่า คนจำนวนน้อยเหล่านี้ตั้งเข็มมุ่งไปที่เฉพาะสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพดีที่สุดในเวลานั้น มหาวิทยาลัยวิจัยจึงทำหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษาแก่นักศึกษาที่พุ่งเป้าไปที่การศึกษาระดับปริญญาเอก รวมตลอดถึงสามารถผลิตงานวิจัยได้จำนวนมาก แน่แน่นอนว่าบรรดาประเทศที่มีขนาดเล็กกว่าแต่ละประเทศอาจมีมหาวิทยาลัยวิจัยแค่เพียง 1 แห่งเท่านั้น ขณะที่ประเทศที่มีขนาดใหญ่กว่าอาจมีมหาวิทยาลัยวิจัยหลายแห่ง อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศที่มีขนาดใหญ่แต่ละประเทศเหล่านั้นก็เป็นเพียงสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวนน้อยเท่านั้น ตัวอย่างเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา มีจำนวนมหาวิทยาลัยวิจัยที่มีชื่อเสียงระดับโลกเพียง 150 แห่งจากจำนวนสถาบันการศึกษาระดับตติยศึกษา (tertiary institutions) ประมาณ 4,800 แห่งทั่วประเทศ ประเทศอินเดียมีมหาวิทยาลัยวิจัยเพียง 10 แห่งจากสถาบันการศึกษาหลังมัธยมศึกษา (postsecondary institutions) จำนวนทั้งหมด 18,000 แห่งทั่วประเทศ และประเทศจีนมีมหาวิทยาลัยวิจัยเพียง 100 แห่งจากจำนวนสถาบันการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาทั้งหมด 5,000 แห่งทั่วประเทศ

มหาวิทยาลัยวิจัยเหล่านี้ผลิตงานวิจัยจำนวนมากมีมา -ทั้งงานวิจัยพื้นฐาน และงานวิจัยประยุกต์- และแทบทั้งหมดล้วนได้รับเงินสนับสนุนการวิจัย ผู้บรรยาย ในมหาวิทยาลัยวิจัยเหล่านี้ได้รับการว่าจ้างโดยพิจารณาจากพื้นฐานด้านคุณสมบัติ ในการทำวิจัย รวมตลอดถึงการได้รับรางวัลอันเป็นผลจากความเชี่ยวชาญและความสามารถในการผลิตงานวิจัย การจัดองค์การ โครงสร้างการให้รางวัลแก่ผลงานวิจัย และวัฒนธรรมการทำงานด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยวิจัยเหล่านี้ล้วนให้น้ำหนักกับการวิจัย เมื่อพิจารณาจากลำดับขั้นสูงต่ำของค่านิยมด้านวิชาการ (hierarchy of academic values) การทำวิจัยอยู่ในลำดับขั้นสูงสุด แม้ว่าการสอนและการให้คำแนะนำ ยังคงมีความสำคัญอยู่ที่ตามในแต่ละชุมชนวิชาการ (academic community) ส่วนใหญ่ -ซึ่งนับรวมนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเข้าไปด้วย- มักมีโอกาเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำวิจัยและอยู่ภายใต้วัฒนธรรมของการทำวิจัย (research culture)

เนื่องจากการมีภารกิจทางด้านวิชาการอันเป็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น มหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลายต้องอาศัยการสนับสนุนและสภาวะการทำงานที่เอื้ออำนวยงบประมาณของมหาวิทยาลัยวิจัยเหล่านี้มีมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่นๆ รวมตลอดถึงค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา (cost per student) ก็สูงมากกว่าอีกด้วย การสนับสนุนด้านการเงิน -ซึ่งส่วนใหญ่มาจากงบประมาณแผ่นดินในประเทศต่างๆส่วนใหญ่- จำเป็นต้องคงไว้ต่อไป ถ้าหากสถาบันการศึกษาเหล่านี้ต้องการประสบความสำเร็จระดับของความเป็นอิสระ (autonomy) -ในการตัดสินใจในการกำหนดหลักสูตร รวมตลอดถึงโครงการและการจัดกิจกรรมทางด้านวิชาการ- จำเป็นต้องปรากฏให้เห็น ในมหาวิทยาลัยวิจัย และแน่นอนว่าเสรีภาพทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่ง การที่จะเข้าใจมหาวิทยาลัยวิจัยในปัจจุบันได้นั้น เราจำเป็นต้องนำเอาบริบทระดับโลก (global context) ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยวิจัยในคริสต์ศตวรรษที่ 21 (รวมตลอดถึงประเด็นเรื่องความเป็นมาในมิติของประวัติศาสตร์ พัฒนาการในปัจจุบัน และการท้าทายในอนาคต) มาพิจารณา

บริบทโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21

มหาวิทยาลัยวิจัยเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาและของสภาวะแวดล้อมทางสังคม⁸ ความจริงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 สำหรับการศึกษาในระดับ

⁸ ดูรายละเอียดใน OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), *Higher Education to 2030. Vol. 2 of Globalization* (Paris: OECD, 2009) และ P. G. Altbach, L. Reisberg, and L. E. Rumbley. 2010. *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*. Rotterdam, The Netherlands : Sense, 2010).

ตติยศึกษา (tertiary education) ทั่วโลกก็คือ การขยายการศึกษาเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสลงทะเบียนเรียน (the massification of enrollment) บทบาทของภาคเอกชน (the role of the private sector) และการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษา (the privatization of public higher education) รวมตลอดถึงวิวาทะที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ระหว่างฝ่ายที่เชื่อว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรเป็นภารกิจของรัฐหรือเป็นสินค้าสาธารณะและฝ่ายที่เชื่อว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนบริหารจัดการได้โดยตรง การผงาดขึ้นมาของหลายประเทศในเอเชียในฐานะศูนย์กลางทางด้านวิชาการ และวิกฤตด้านเศรษฐกิจทั่วโลกที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ รวมตลอดถึงผลกระทบของวิกฤตนี้ที่มีต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

จากการที่มีการลงทะเบียนเข้าศึกษาในระดับตติยศึกษาของคนวัยหนุ่มสาวในแต่ละปีมีจำนวนอย่างน้อยที่สุด 30% การขยายการศึกษาเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสลงทะเบียนศึกษา (the massification of enrollment) จึงเป็นความจริงที่มีความสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่เมื่อปีค.ศ. 2000 เป็นต้นมา การลงทะเบียนเข้าศึกษาในระดับหลังมัธยมศึกษา (postsecondary enrollments) ได้เพิ่มจำนวนขึ้นจากประมาณ 100 ล้านคน เป็น 150 ล้านคนทั่วโลก⁹ และการขยายจำนวนยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่องในประเทศต่างๆ ทั่วโลก จำนวนครึ่งหนึ่งของการขยายตัวของการลงทะเบียนเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาในอีกสองทศวรรษข้างหน้าจะเกิดขึ้นโดยเฉพาะในประเทศจีนและประเทศอินเดีย (Altbach, 2009) การขยายตัวที่เกิดขึ้นทั่วโลกเป็นผลจากอุปสงค์ของประชากรที่เพิ่มจำนวนอย่างไม่หยุดยั้งที่จะเข้าถึงการครอบครองปริญญาบัตรซึ่งคนเหล่านั้นเชื่อว่าเป็นกุญแจไขประตูไปสู่การมีรายได้เพิ่มขึ้นสำหรับการดำเนินชีวิตและโอกาสในด้านอื่นๆ รวมตลอดถึงความต้องการที่เกิดขึ้นในเศรษฐกิจระดับโลกที่วางอยู่บนพื้นฐานของความรู้ (the knowledge-based global economy)

อย่างไรก็ดี การขยายการศึกษาเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสลงทะเบียนศึกษามีนัยสำคัญอย่างมาก รวมตลอดถึงนัยสำคัญทางด้านการเงิน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาเรื่องความเท่าเทียมกัน และศักยภาพของการให้ผลตอบแทนที่ลดลงในตลาดแรงงานสำหรับเหล่านักบัณฑิตที่เป็นผลผลิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ ยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทายในปัจจุบัน

⁹ ดูรายละเอียดใน OECD, *Higher Education to 2030*. Vol. 1 of Demography (Paris: OECD, 2008).

ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจอีกอันหนึ่งก็คือ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของเอกชน (private higher education) แม้จะไม่ใช่อะไรใหม่ แต่รูปแบบและผลกระทบกลับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาคเอกชนที่ไม่แสวงกำไร (non-profit private sector) ได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทอย่างมากจนเห็นได้ชัดในหลายประเทศในเอเชียตะวันออก (ญี่ปุ่น จีน ไต้หวัน และสาธารณรัฐเกาหลี) และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ฟิลิปปินส์) นักศึกษาจำนวน 60% และ 80% ในจีนและไต้หวันตามลำดับ ล้วนศึกษาในมหาวิทยาลัยที่บริหารจัดการโดยเอกชน ภาคเอกชนที่ไม่แสวงกำไรซึ่งมีความเข้มแข็งมากขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาและในอีกหลายประเทศในลาตินอเมริกา

ปรากฏการณ์ใหม่อีกอันหนึ่งก็คือ สถาบันการศึกษาที่เอกชนดำเนินการเพื่อผลกำไรโดยให้ความสำคัญกับการเรียนสอนเพื่อสนองความต้องการของบรรดานักศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะด้านนั้น สามารถช่วยอุดช่องโหว่ที่มหาวิทยาลัยของรัฐไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลายส่วนใหญ่ - ยกเว้นในกรณีของประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกา- เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ การเพิ่มจำนวนของสถาบันการศึกษาของเอกชนจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายในระดับหนึ่งโดยเฉพาะในแง่ของกฎระเบียบและการประกันคุณภาพ แม้ว่าสถาบันการศึกษาของเอกชนในช่วงแรกเริ่มมักจะไม่มีผลพวงที่จะทำให้ความสำคัญกับการวิจัย การท้าทายที่มาจากการสร้างหลักประกันว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเอกชนสามารถสนองตอบผลประโยชน์สาธารณะได้เช่นกันนั้น ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญด้านนโยบายการศึกษาระดับตติยศึกษาในคริสต์ศตวรรษที่ 21 (Teixeira, 2009)

ประเด็นที่ยังคงไม่มีความชัดเจนก็คือว่า วิฤตเศรษฐกิจเมื่อปีค.ศ. 2008 จะมีผลต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปและต่อมหาวิทยาลัยวิจัยโดยเฉพาะอย่างไร มีงานศึกษาจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงตัวอย่างของการดัดงบประมาณในการสนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างมโหฬารในหลายประเทศ เช่น การดัดงบประมาณในการสนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 20% ในประเทศอังกฤษ รวมตลอดถึงการดัดงบประมาณในการสนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปีค.ศ. 2010 เป็นต้นมา ประเทศอื่นๆส่วนใหญ่ในเอเชีย-ยกเว้นประเทศญี่ปุ่น- กลับไม่มีการดัดงบประมาณในการสนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษา และอันที่จริงแล้วทั้งประเทศจีนและประเทศอินเดียได้ตอบสนองวิกฤตที่เกิดขึ้นด้วยการเพิ่มเงินสนับสนุนให้การศึกษาระดับตติยศึกษา โดยเฉพาะด้าน

การวิจัยและการพัฒนา (R & D) ยิ่งกว่านั้น แม้ว่าจะเกิดภาวะตึงเครียดทางด้านเศรษฐกิจ แต่หลายประเทศในยุโรปตะวันตกภาคพื้นทวีป (continental Western Europe) ก็ไม่ได้ “หัน” งบประมาณการศึกษาด้านอุดมศึกษาแต่อย่างใด

ประเด็นที่ว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับการลดการสนับสนุนด้านการเงินในภาวะวิกฤตด้านเศรษฐกิจดังกล่าวดังกล่าวได้ทำให้เกิดผลกระทบอย่างไรนั้น ยังไม่มีความชัดเจน หน่วยงานหลายหน่วยงานของมหาวิทยาลัยวิจัยอาจจะไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ -อย่างน้อยที่สุดก็ในช่วงระยะสั้นๆ- ในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของบางประเทศของกลุ่มแองโกล-แซ็กซอน (Anglo-Saxon) -ซึ่งมีมหาวิทยาลัยวิจัยของรัฐหลายแห่ง- ทว่าความเข้มแข็งของมหาวิทยาลัยวิจัยในเอเชียและในยุโรปตะวันตกภาคพื้นทวีป กลับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับหนึ่ง อันที่จริง ความเข้มแข็งเชิงสัมพัทธ์ด้านวิชาการระหว่างอเมริกาเหนือและเอเชียตะวันออก อาจเป็นผลมาจากแนวโน้มด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน รวมตลอดถึงแนวโน้มที่แตกต่างกันที่มีต่อการให้การสนับสนุนด้านการเงินสำหรับการศึกษา การวิจัย และการพัฒนาในช่วงภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ

ตรรกะของเศรษฐกิจความรู้ระดับโลก (the logic of the global knowledge economy) และความจริงของการเคลื่อนย้ายด้านวิชาการอย่างเสรีข้ามพรมแดน มีอิทธิพลต่อทิศทางของการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปและต่อทิศทางของมหาวิทยาลัยวิจัยโดยเฉพาะ (Marginson and Wende, 2009a) ความจำเป็นด้านการศึกษาขั้นสูงสำหรับประชากรที่เพิ่มจำนวนขึ้น รวมตลอดถึงความสำคัญของการวิจัยที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้เพิ่มคุณลักษณะอันโดดเด่นให้กับมหาวิทยาลัยวิจัย ทั้งบุคลากรและนักศึกษาของคณะต่างๆ ในปัจจุบันได้ถูกคัดสรรในระดับนานาชาติมากขึ้น การเคลื่อนย้ายทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและการวิจัยและนักศึกษาเป็นข้อเท็จจริงของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สามารถมองเห็นได้ทั่วโลกในขณะนี้ โดยเฉพาะผลกระทบที่มีต่อมหาวิทยาลัยวิจัย

ภูมิหลังในมิติประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยวิจัย

การวิจัยอาจไม่ใช่พันธกิจหลักของสถาบันการศึกษาทั้งหลายเสมอไป¹⁰ ทว่ามหาวิทยาลัยวิจัยในขณะนี้มีย้ายย้อนหลังไปยังจุดเริ่มต้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19

¹⁰ ดูรายละเอียดใน J. Ben-David and A. Zloczower, “Universities and Academic Systems in Modern Society.” *European Journal of Sociology* 3 (1), 1962.

โดยเฉพาะการปฏิรูปมหาวิทยาลัยเบอร์ลิน (University of Berlin) โดยวิลเฮล์ม ฟอน ฮัมโบลท์ (Wilhelm von Humboldt)¹¹ (ดูเชิงอรรถที่ 5) ก่อนหน้านั้น มหาวิทยาลัยทั้งหลายที่มีอยู่ส่วนใหญ่ทุ่มเทการทำงานให้กับการสอน และการเตรียม ฝึกคนให้เป็นนักวิชาการด้านต่างๆ เช่น กฎหมาย แพทย์ และศาสนวิทยา แม้ว่าตัวแบบ ฮัมโบลต์เซียน (the Humboldtian model) มีความโดดเด่นในแง่ของการให้ความสำคัญ กับการวิจัย ทว่าก็เน้นที่การวิจัยสำหรับการพัฒนาชาติ (national development) และการวิจัยประยุกต์พอกับการวิจัยพื้นฐาน (ดูเชิงอรรถที่ 21 และเชิงอรรถที่ 23) จากตัวแบบการวิจัยอันนี้ โครงสร้างของการแบ่งย่อยช่อยแยกเป็นสาขาวิชาเฉพาะด้าน (disciplines) ได้ปรากฏให้เห็น โดยเฉพาะการพัฒนาในสาขาวิชาต่างๆ เช่น เคมี และ ฟิสิกส์ รวมตลอดถึงสังคมศาสตร์ซึ่งได้แก่ เศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา

มหาวิทยาลัยภายใต้ตัวแบบที่ฮัมโบลต์เสนอนั้นเป็นสถาบันของรัฐซึ่งได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐบาล ปรัสเซีย คณะทำงานด้านการศึกษาของ มหาวิทยาลัยล้วนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมระดับสูงและ มีการทำงานที่มั่นคง โครงสร้างของการทำงานด้านวิชาการมีลักษณะเป็นลำดับขั้น สูงต่ำและใช้ระบบการกำกับดูแลโดยประธานสภามหาวิทยาลัย จินตภาพที่เป็น องค์ประกอบสำคัญของตัวแบบฮัมโบลต์เซียนก็คือเสรีภาพที่จะเรียนรู้ (freedom to learn / Lernfreiheit) และเสรีภาพที่จะสอน (freedom to teach / Lehrfreiheit) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหลักการเรื่องความเป็นอิสระ (autonomy) และเสรีภาพ ทางวิชาการ (academic freedom) ในมหาวิทยาลัยในขณะนี้

รัฐบาลปรัสเซียให้การสนับสนุนตัวแบบมหาวิทยาลัยแบบใหม่นี้ เนื่องจากว่า มีส่วนสำคัญในการพัฒนาชาติ รวมตลอดถึงช่วยให้ประเทศปรัสเซีย ซึ่งในเวลาต่อมาก็คือ ประเทศเยอรมนี บรรลุเป้าหมายในการเป็นชาติมหาอำนาจระดับโลก ประเด็นสำคัญ ก็คือว่า สองประเทศที่ได้นำเอาตัวแบบฮัมโบลต์เซียนไปใช้อย่างจริงจัง ซึ่งก็คือญี่ปุ่นและ สหรัฐอเมริกา- โดยเฉพาะในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้น ให้ความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนาชาติ รวมตลอดถึงมองเห็นว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษา (higher education) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชาติ

¹¹ ดูรายละเอียดใน D. Fallon, *The German University: A Heroic Ideal in Conflict with the Modern World*. (Boulder : Colorado Associated University Press, 1980).

ตัวแบบมหาวิทยาลัยวิจัยของอเมริกาที่ปรับเปลี่ยนจากตัวแบบมหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศเยอรมนีมีความสำคัญมากต่อมหาวิทยาลัยวิจัยในปัจจุบัน¹² ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 หลังการประกาศใช้กฎหมายที่มีชื่อเรียกว่า Morrill Land Grant Acts¹³ มหาวิทยาลัยต่างๆในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มให้ความสำคัญกับการวิจัย โดยเน้นที่การนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ไปใช้ในเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่กำลังเริ่มขยายตัว มหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกามีลักษณะที่แตกต่างจากตัวแบบของประเทศเยอรมนีในแง่ที่สำคัญๆหลายประการคือ (1) มหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นความสำคัญของการให้บริการแก่สังคมว่าเป็นค่านิยมหลักสำคัญอันหนึ่ง (2) การจัดโครงสร้างองค์กรของมหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกามีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากกว่าโดยการใช้นโยบายการมีส่วนร่วมของคณะวิชาต่างๆ มากกว่าการควบคุมโดยประธานสภามหาวิทยาลัย และ (3) การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาเปิดโอกาสให้กับการมีส่วนร่วม (ของคณะวิชาต่างๆ) มากกว่า รวมตลอดถึงการจัดการกิจการต่างๆของมหาวิทยาลัย (โดยคณบดีของคณะวิชาต่างๆและอธิการบดีซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากบรรดาตัวแทนหรือคณะกรรมการบริหารของมหาวิทยาลัย มากกว่าที่จะมาจากการแต่งตั้งโดยกรรมการสภามหาวิทยาลัย ที่อ้างความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของตนเพียงฝ่ายเดียว)

¹² ดูรายละเอียดใน R. L. Geiger, *To Advance Knowledge: The Growth of American Research Universities, 1900–1940* (New Brunswick, NJ : Transaction, 2004).

¹³ Morrill Land-Grant Acts เป็นกฎหมายชุดหนึ่งที่รัฐบาลอเมริกันประกาศใช้เพื่ออนุญาตให้มีการสร้างสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเรียกว่า land-grant colleges กฎหมายเหล่านี้ได้แก่ Morrill Act of 1862 และ Morrill Act of 1890 หรือ Agricultural College Act of 1890 มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเรียกว่า land-grant university (หรือ land-grant college หรือ land-grant institution) เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาที่ได้รับการออกแบบโดยมลรัฐให้สามารถรับผลประโยชน์จากกฎหมายการบริหารจัดการที่ดินของมลรัฐในสหรัฐอเมริกาที่มีชื่อเรียกว่า Morrill Acts of 1862 and 1890 Morrill Acts ให้เงินสนับสนุนแก่สถาบันการศึกษาด้วยการมอบที่ดินที่เป็นของรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลของสหพันธรัฐให้แก่มลรัฐต่างๆเพื่อนำไปขายเพื่อได้เงินมาใช้สร้างหรือมอบให้กับ “land-grant” colleges พันธกิจของสถาบันการศึกษาเหล่านี้ที่ได้กำหนดเอาไว้ตั้งแต่ปีค.ศ. 1862 ก็คือทำให้ความสำคัญกับการสอนวิชาที่เกี่ยวกับการนำความรู้ด้านเกษตรกรรม วิทยาศาสตร์ วิทยาการทหาร และวิศวกรรมไปใช้ปฏิบัติ (โดยไม่ละทิ้งการศึกษาวชิชาพื้นฐาน) โดยเชื่อว่าวิชาเหล่านี้มีส่วนสำคัญในบริบทของปฏิวัติอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม พันธกิจนี้มีลักษณะตรงข้ามกับพันธกิจของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาซึ่งเน้นหลักสูตรด้านศิลปศาสตร์ที่เป็นนามธรรม ที่สำคัญคือ land-grant colleges ส่วนใหญ่ได้กลายเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐซึ่งในปัจจุบันเปิดโอกาสในการให้การศึกษาอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม land-grant colleges บางแห่งก็เป็นสถาบันการศึกษาของเอกชน เช่น Cornell University, University of Delaware, และ Massachusetts Institute of Technology (MIT)

มหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นตัวแบบที่ได้รับการยอมรับทั่วโลกในช่วงกลางของคริสต์ศตวรรษที่ 20¹⁴ เมื่อพิจารณาจากค่าใช้จ่ายในการทำวิจัยซึ่งกระทรวงกลาโหมของประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือส่วนหนึ่ง และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการทหารในช่วงสงครามเย็น- การให้การสนับสนุนอย่างจริงจังจากมลรัฐต่างๆ การบริหารจัดการด้านวิชาการที่มีประสิทธิภาพ การออกแบบระบบการทำงานทางวิชาการที่แบ่งย่อยซอยแยกตามความชำนาญในสาขาวิชาต่างๆตามที่ปรากฏให้เห็นในมลรัฐต่างๆส่วนใหญ่ ล้วนมีส่วนช่วยให้มหาวิทยาลัยวิจัยหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ในระดับชั้นนำของโลก รวมตลอดถึงการมีส่วนร่วมทางวิชาการของภาคเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้มหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกากลายเป็น “มาตรฐานระดับทอง” (“gold standard”) ของโลก

“จิตวิญญาณ” ของมหาวิทยาลัยวิจัย

มหาวิทยาลัยวิจัยไม่ใช่เป็นแค่เพียงสถาบันอันหนึ่งเท่านั้น ทว่ายังเป็นจินตภาพอีกด้วย¹⁵ การสร้างและการคงไว้ซึ่งความเป็นสถาบันที่วางพื้นฐานอยู่บนจินตภาพนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายๆ หัวใจของมหาวิทยาลัยวิจัยอยู่ที่คณะทำงานด้านวิชาการ (academic staff) ซึ่งจะต้องยึดมั่นในจินตภาพของการวิจัยที่ไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง หมายความว่ามีการวิจัยเพื่อหาความรู้เท่านั้น รวมตลอดถึงจะต้องยึดมั่นในองค์ประกอบที่เป็นหลักการของการวิจัย และการนำเอาความรู้ไปใช้เพื่อสังคม

แน่นอนว่ามหาวิทยาลัยวิจัยมีลักษณะของความเป็นชนชั้นนำ (elite) และใช้หลักความรู้ความสามารถ (meritocratic) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการว่าจ้างและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากร มาตรฐานการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง รวมตลอดถึงเงื่อนไขด้านคุณสมบัติของการศึกษาของบุคลากรและของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม คำว่า “ชนชั้นนำ” และ “คุณธรรม” ก็ไม่ได้ถูกทำให้หายไปในยุคของประชาธิปไตยเนื่องจากความต้องการในการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นเสียงเรียกร้องที่ถูกเปล่งออกมาของบรรดาผู้สนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้ปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม สำหรับมหาวิทยาลัยวิจัยที่ต้องการประสบความสำเร็จ

¹⁴ ดูรายละเอียดใน R. L. Geiger, *Research and Relevant Knowledge: American Research Universities Since World War II* (New York : Oxford University Press, 1993) และ R. L. Geiger, *To Advance Knowledge: The Growth of American Research Universities, 1900–1940* (New Brunswick, NJ : Transaction, 2004).

¹⁵ ดูรายละเอียดใน J. Ben-David, *Centers of Learning: Britain, France, Germany, United States* (New York: McGraw-Hill, 1977) และ E. Shils, “The Academic Ethos Under Strain.” In *The Order of Learning: Essays on the Contemporary University*, ed. E. Shils (New Brunswick, NJ : Transaction, 1997), pp. 99-136.

สำเร็จนัั้น จะต้อแงอังกุณลักษณะเหล่านั้ที่ต่นม่อยงเติมที่ มหาวัทยาลัยวัยยัไม่สามารถม่องค้ประกอบของความเป้นประชานัปตัย เน่องจากวามหาวัทยาลัยวัยยัให้ความสำคัณอ้นดบัแรกกบัความรู้ความสามารถ รวมตลอดถึการตดัสนัใจของมหาวัทยาลัยวัยยัวางพ้ันฐานอยู่บนการแสวงหาความเป้นเลศอย่งข้มขั้น ขณะเดยวกันมหาวัทยาลัยวัยยัก็เป้นสถาบันการศึษาของชนขั้นนำในแง่ที่วามหาวัทยาลัยวัยยัมุ่งสู่ความเป้นสถาบันที่ตึที่สุด ด่งสะท่อนให้เห่นอยู่หลายต่อหลายคร้งที่เดยวในการจดัอ้นดบัความเป้นมหาวัทยาลัยวัยยัขั้นนำในดานการสอน การวัยยั และการมึส่วนร่วมในคร่อข่ายความรู้ระดบัโลก (global knowledge network)

นัศึษากัก็เป้นองค้ประกอบสำคัณอื่กอ้นหน่งของจัตวัญญานของมหาวัทยาลัย นัศึษานัไม่เพ่งถูกคดัสรรด้วยวัธึการที่วางพ้ันฐานอยู่บนหลักความรู้ความสามารถจากบรรดาคนว้ยหนุ่มสาวที่ฉลาดปราดเปรื่องในสังคมเท่านั้น ทว่าพวกเขา/พวกหล่อนจะต้อแงยัดมึนต่อเป้าหมายของมหาวัทยาลัยและต้อแงจารัตทางวัษาการของมหาวัทยาลัยวัยยัอื่กด้วย มึพักต้อแงพุดถึผลการเร่ยนที่อยู่ในระดบัสูง

แม้วามหาวัทยาลัยวัยยัเป้นสถาบันหลักในเศรชษฐกัความรู้ ทว่ามหาวัทยาลัยวัยยัก็เป้นสถาบันอ้นหน่งซึ่งต้อแงเปดพ้ันที่ให่กบัการวัพากษัวัจารณั รวมตลอดถึพ้ันที่ทางวัฒนธรรม ศาสนา สังคม และค่านัยม จัตวัญญานของมหาวัทยาลัยวัยยัจะต้อแงเปดกว้งต่อจันตภาพและความปรารณานาที่ท้าทายบรรดาความเช่อต้งๆที่ได่ลงหลักปึกฐานอย่งเห่นยวแน่นในสังคม เน่องจากวามหาวัทยาลัยวัยยัท้งหลายมึความเช่อมโยงอย่งแนบแน่นกบัสังคม มหาวัทยาลัยวัยยัจ้งมึใช่ “หอคองงาข้าง” ซ่งเป้นค่านัที่ได่ถูกนำมาใช้ในการวัพากษัวัจารณัลักษณะการที่ “มึตดัต่น” ของมหาวัทยาลัยวัยยั วิลเฮล์ม ฟอน ฮัมโบลท์ (Wilhelm vom Humboldt) (ดูเช่งอรธที่ 5) ได้เสนอความคุดให้่นาเอามหาวัทยาลัยไปเช่อมโยงกบัความต้องการท้งของรฐัและของสังคม อธึการบดัคนแรกของมหาวัทยาลัยวึสคอนซันเมดิสัน (University of Wisconsin-Madison) ซ่งเป้นมหาวัทยาลัยวัยยัทึมึช่อเส่งงแห่งหน่งของประเทศสหรัฐอเมริกานัได้กล่าวเอาไว้อย่งมึนัยสำคัณว่า “...พรมแดนของมหาวัทยาลัยก็ค่อพรมแดนของ(มล)รฐั” ¹⁶ ค่างลว่านัถึอึเป้นสัณณัลักษณะของจันตภาพในการต้อบสนองความต้องการของสังคม รวมตลอดถึการผลัตและการแพรร้กระจายความรู้

¹⁶ ข้อความภาษาอังกฤษค่อ “...the border of the university is the border of the state” อ้างใน L. R. Veysey, *The Emergence of the American University* (Chicago : University of Chicago Press, 1965), pp. 108-109.

องค์ประกอบสำคัญอีกอันหนึ่งของจิตวิญญาณของมหาวิทยาลัยวิจัย - นอกเหนือจากคณะผู้บริหารและนักศึกษา ก็คือหลักการว่าด้วยเสรีภาพทางวิชาการ (principle of academic freedom)¹⁷ หากไร้เสรีภาพทางวิชาการ มหาวิทยาลัยวิจัยก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของตนได้ มิพักต้องพูดถึงการก้าวขึ้นสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก (world-class university) จินตภาพของเสรีภาพทางวิชาการตามตัวแบบฮัมโบลต์เซียน (Humboldtian ideal of academic freedom) (ดูเชิงอรรถที่ 5) ก็คือเสรีภาพของคณะทำงานด้านวิชาการและนักศึกษาในการทำหน้าที่ด้านการสอน การเรียน การทำวิจัย การเขียนและตีพิมพ์ตำรา รวมตลอดถึงการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นโดยปราศจากข้อจำกัด

ในประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ จินตภาพของเสรีภาพทางวิชาการได้ขยายครอบคลุมถึงการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่อยู่นอกขอบเขตของสาขาวิชา องค์ประกอบสำคัญของเสรีภาพทางวิชาการอันนี้เป็นมโนทัศน์ของการหาความรู้ที่เปิดกว้างซึ่งเป็นค่านิยมหลักของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวิจัยโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่ต้องการก้าวขึ้นสู่มาตรฐานโลก จึงเป็นสถาบันพิเศษที่วางพื้นฐานอยู่บนชุดของจินตภาพและหลักการอันเป็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น หากปราศจากการยึดมั่นในจิตวิญญาณของตนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยวิจัยจะไม่ประสบความสำเร็จ

การบริหารจัดการและภาวะผู้นำ

การบริหารจัดการ (governance) ในที่นี้ ซึ่งแตกต่างจากการจัดการ (management) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางวิชาการ สถาบันการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด ล้วนต้องได้รับการจัดการและการกำหนดชั้นนำแนวทาง ยิ่งกว่านั้น สถาบันการศึกษาเหล่านี้ยังถือได้ว่าเป็นชุมชนของนักวิชาการแน่นอนว่า มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ในระบบราชการ/ราชการ (bureaucracy) และมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์การจัดการที่ซับซ้อน¹⁸

¹⁷ ดูรายละเอียดใน E. Shils, "Academic Freedom." In *The Order of Learning: Essays on the Contemporary University*, ed. Edward Shils (New Brunswick, NJ : Transaction, 1997), pp. 217-247. และ P. G. Altbach (ed), "Academic Freedom: International Realities and Challenges." In *Tradition and Transition: The International Imperative in Higher Education* (Rotterdam, The Netherlands : Sense, 2007), pp. 49-66.

¹⁸ ดูรายละเอียดใน M. Shattock, *Managing Successful Universities* (Maidenhead, U.K. : McGraw-Hill, 2010).

อย่างไรก็ดี มหาวิทยาลัยก็แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากองค์กรอื่น ๆ ที่มีขนาดใหญ่ ในหลายๆแง่มุมที่สำคัญ ประการแรก การที่จะประสบความสำเร็จ มหาวิทยาลัยจะต้องเปิดโอกาสให้ทั้งผู้สอนและผู้ทำวิจัย (ชุมชนวิชาการ) เข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (การบริหารจัดการ) ของสถาบัน¹⁹ ยิ่งเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยด้วยแล้ว ยิ่งจำเป็นต้องเปิดให้คณะทำงานด้านวิชาการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจของสถาบัน โดยหลักการแล้ว มหาวิทยาลัยวิจัยมีพลังด้านวิชาการในระดับสูงกว่า รวมตลอดถึงมีหลักประกันที่แข็งแกร่งในเรื่องของความเป็นอิสระทางวิชาการ มากกว่าสถาบันอื่นๆ ประการที่สอง นักศึกษาซึ่งแม้ว่าไม่จำเป็นต้องเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงในการบริหารจัดการ ก็จะต้องถูกนับรวมในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนวิชาการ

ภาวะผู้นำทางด้านวิชาการ (academic leadership) นับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นในยุคขององค์กรด้านวิชาการที่มีความสลับซับซ้อนและมีบทบาทมากขึ้น อย่างเห็นได้ชัด บทบาทของอธิการบดี รองอธิการบดี ก็คือบทบาทด้านการจัดการและบทบาทด้านวิชาการ คนจำนวนหนึ่งให้เหตุผลว่า อธิการบดีของมหาวิทยาลัยควรเป็นนักวิชาการชั้นแนวหน้า ขณะที่คนอีกจำนวนหนึ่งโต้กลับว่าอธิการบดีของมหาวิทยาลัยควรเป็นนักจัดการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งหลายต่อหลายครั้งผู้นำของมหาวิทยาลัยที่มีคุณลักษณะเช่นนี้เป็นผู้คนอยู่นอกแวดวงวิชาการ²⁰ ในมหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลายนั้น อธิการบดีจำเป็นต้องมีชื่อเสียงทางด้านวิชาการและจำเป็นต้องแสดงออกให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่ามีความรู้ที่ลุ่มลึกและมีความเคารพต่อการกิจด้านวิชาการของสถาบัน การศึกษา ขณะเดียวกันอธิการบดีของมหาวิทยาลัยวิจัยจะต้องสามารถเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยในสังคม รวมตลอดถึงจะต้องให้สังคมมองเห็นความเป็นศูนย์กลางและความสำคัญของสถาบันการศึกษา ภาวะผู้นำทางด้านวิชาการรูปแบบใหม่เป็นพันธกิจที่นับวันมีความสลับซับซ้อนและมีหลากหลายมิติมากขึ้น แน่แน่นอนว่า แทบจะพูดได้ว่า “ต้องถึงขั้นควานหาตัวผู้นำที่มีความสามารถระดับสูงเช่นนี้ทีเดียว”

อภิสิทธิ์ลักษณะทางด้านวิชาการ (academic prerogatives) ของมหาวิทยาลัยวิจัย อันได้แก่ การเข้ามาควบคุมกระบวนการคัดสรรคน การว่าจ้างและการเลิกจ้างนักวิชาการ การจัดทำหลักสูตร รวมตลอดถึงการประสาทปริญญา ล้วนเป็น

¹⁹ ดูรายละเอียดใน H. Rosovsky, 1990. *The University: An Owner's Manual* (New York : Norton, 1990).

²⁰ ดูรายละเอียดใน A. H. Goodall, *Socrates in the Boardroom: Why Research Universities Should Be Led by Top Scholars*. (Princeton, NJ : Princeton University Press, 2009).

หัวใจของความรับผิดชอบทางด้านวิชาการ มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดขณะนี้ได้เปิดพื้นที่การบริหารจัดการให้กับนักวิชาการและนักวิจัยในชุมชนวิชาการโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านวิชาการที่มีความสำคัญ รวมถึงตลอดถึงการเปิดพื้นที่ให้คณะทำงานด้านการบริหารและด้านการจัดการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจการด้านการบริหารอื่นๆ

การบริหารจัดการด้านวิชาการ (academic governance) มีความแตกต่างกันในแต่ละมหาวิทยาลัยวิจัย หน่วยงานต่างๆที่เป็นตัวแทนของชุมชนวิชาการ ซึ่งบางครั้งนับรวมถึงนักศึกษาด้วย คือสิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของมหาวิทยาลัยวิจัย ตัวแบบดั้งเดิมของยุโรปที่ให้ความสำคัญอย่างมากกับการกำกับควบคุมโดยนักวิชาการอาวุโสจำนวนหนึ่ง (the traditional European model of control by the senior professors) ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากนักวิชาการอาวุโสด้วยกันเองเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในช่วงเวลาสั้นๆ อาจจะไม่มีทางนำมาใช้ได้อีกต่อไปในขณะนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้นำของมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีทักษะหลายๆด้าน อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพทางด้านวิชาการ การสอน และการวิจัยนั้น ชุมชนวิชาการจะต้องมีบทบาทที่โดดเด่นในการกำหนดและการกำกับดูแลองค์ประกอบต่างๆที่มีความสำคัญต่อมหาวิทยาลัยวิจัย

การวิจัยพื้นฐาน versus การวิจัยประยุกต์

มหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลายทำงานวิจัยในสาขาวิชาต่างๆจำนวนมาก สาขาวิชาเหล่านี้เป็นแหล่งที่มาหลักของการวิจัยพื้นฐาน (basic research)²¹ ซึ่งในบางประเทศบริษัทต่างๆของภาคเอกชน (private corporations) [อย่างเช่นบริษัทยา (pharmaceutical companies)] และสถาบันทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยวิจัยจึงมีความรับผิดชอบหลักในการสร้างความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ (scientific advancement) ยิ่งกว่านั้น การวิจัยพื้นฐานเป็นยอดตัวอย่าง (exemplar) ของการทำหน้าที่ในการผลิตความรู้เพื่อสังคม ไม่มีใครหรือหน่วยงานใดได้รับผลกำไรโดยตรงจากการวิจัยพื้นฐาน ยิ่งกว่านั้น หลายครั้งที่เดียวที่ปรากฏให้เห็นว่าการวิจัยพื้นฐาน

²¹ การวิจัยพื้นฐานหรือการวิจัยบริสุทธิ์ (Basic research or pure research) เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริง หรือความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐาน หรือเพื่อนำไปใช้ในการทดสอบ สร้างสูตร กฎ หรือสร้างทฤษฎีอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทันทีในชีวิตจริง แต่จะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการสาขาต่าง ๆ และการวิจัยใน ขั้นตอน ๆ ไป แต่อาจมีผู้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ภายหลัง

โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่มีความเป็นศาสตร์ระดับสูง (hard science)²² และสาขาวิชาชีวการแพทย์ (biomedical science) ต้องใช้เงินจำนวนมาก

การให้เงินสนับสนุนการวิจัยพื้นฐานได้กลายเป็นปมปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายๆ ประเทศ ในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์ (social sciences) และมนุษยศาสตร์ (humanities) ซึ่งถูกมองว่าเป็นสาขาวิชาที่ใช้เงินในการทำวิจัยน้อยมากในเชิงสัมพัทธ์นั้น ได้ถูกตั้งคำถามถึงประโยชน์ที่ได้จากผลงานวิจัย ขณะเดียวกัน แรงกดดันก็เกิดขึ้นกับการวิจัยประยุกต์ (applied science)²³ สายสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรม (university-industry links) รวมตลอดถึงผลการวิจัยที่สร้างรายได้ ความขัดแย้งระหว่างเป้าหมายทางด้านวิชาการรูปแบบเก่าของมหาวิทยาลัยและความปรารถนาที่จะมีรายได้จากงานวิจัย โดยเฉพาะจากบริษัทขนาดใหญ่ ได้ก่อให้เกิดสร้างปัญหาในเรื่องของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (conflicts of interest) และหลายต่อหลายครั้งก็ถูกโจมตีในเรื่องของสายสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม (inappropriate relationships (เข้าทำนอง “ทำผิดโดยสุจริต”)²⁴ การสร้างดุลยภาพให้กับสายสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้นเพื่อหลีกเลี่ยงการลดทอนคุณค่าของการวิจัยพื้นฐานในกระบวนการสร้างเสถียรภาพทางการเงินน่าจะเป็น พันธกิจที่ทำได้อย่างมากทีเดียวสำหรับมหาวิทยาลัยวิจัย

²² ตัวชี้วัดว่าสาขาวิชาใดมีความเป็นศาสตร์ระดับสูง หรือ “hard science” ก็คือพลังในการคาดการณ์หรือพยากรณ์ปรากฏการณ์ที่มีแนวโน้มหรือมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ตรงกับความจริงหรือใกล้เคียงความจริงมากที่สุด สาขาวิชาที่ถูกจัดให้เป็น hard science ได้แก่สาขาวิชาที่อยู่ในพรมแดนความรู้ของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (natural sciences) หรือวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ (pure sciences) เช่น ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น ส่วนสาขาวิชาที่ถูกจัดให้เป็น “soft science” นั้น มีพลังในการอธิบายและคาดการณ์หรือพยากรณ์ปรากฏการณ์ที่มีแนวโน้มหรือมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้น้อยมาก ได้แก่สาขาวิชาที่อยู่ในพรมแดนความรู้ของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น ปรัชญา ศาสนา/เทววิทยา วรรณคดี สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เป็นต้น แม้ว่าหลายสาขาวิชาในพรมแดนความรู้ของสังคมศาสตร์อย่างเช่น สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เป็นต้น ได้นำเอาวิธีหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์มาใช้ที่เรียกว่า “พฤติกรรมศาสตร์” (behavioral science) ที่วางพื้นฐานอยู่บนญาณวิทยาแบบปฏิฐานนิยม (positivism) แต่เอาเข้าจริงก็สามารถทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้เพียงแนวโน้มหรือความน่าจะเป็นไปอยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขหรือตัวแปรจำนวนหนึ่งเท่านั้น

²³ การวิจัยประยุกต์ (applied research) หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติ (action research) หรือการวิจัยเพื่อหาแนวทางปฏิบัติ (operational research) เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้หรือวิทยาการต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติหรือเป็นการวิจัยที่นำผลที่ได้ไปแก้ปัญหาโดยตรงนั่นเอง การวิจัยประเภทนี้อาจนำผลการวิจัยพื้นฐานมาวิจัยต่อแล้วทดลองใช้ เช่น การวิจัยเกี่ยวกับอาหาร ยาโรค การเกษตร การเรียนการสอน เป็นต้น

²⁴ ดูรายละเอียดใน S. Slaughter and G. Rhoades, *Academic Capitalism and the New Economy: Markets, State, and Higher Education* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2004).

สภาวะการณ์ในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยวิจัย

หากจะหยิบยกคำกล่าวของชาร์ล ดิกคินส์ (Charles John Huffam Dickens, 1812-1870) ในนวนิยายเชิงประวัติศาสตร์ของเขาเรื่อง *A Tale of Two Cities* (1859) มากล่าวซ้ำในที่นี้ ก็จะมองเห็นสภาวะการณ์ของมหาวิทยาลัยวิจัยในขณะนี้ว่า “นี่คือช่วงเวลาที่ดีที่สุดและที่เลวร้ายที่สุดของมหาวิทยาลัยวิจัย”²⁵ มีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในความสำเร็จของมหาวิทยาลัยวิจัยในเกือบทุกๆประเทศ ความโดดเด่นของการเชื่อมโยงกันทางด้านวิชาการระดับนานาชาติ (international academic connections) และบทบาทของการวิจัยในเศรษฐกิจความรู้ระดับโลก (global knowledge economy) ได้ถูกมองว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงไว้ซึ่งการเติบโตใหญ่ขยายตัวและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม หลายๆประเทศยังไม่ตระหนักในความสลับซับซ้อนและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการสร้างและการดำรงไว้ซึ่งสถานภาพของมหาวิทยาลัยวิจัย²⁶

ช่วงทศวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาของการปรากฏตัวของมหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศต่างๆซึ่งไม่เคยมีมหาวิทยาลัยวิจัยมาก่อน และการสร้างความแข็งแกร่งให้กับมหาวิทยาลัยวิจัยที่มีอยู่แล้วในอีกหลายๆประเทศ นอกจากนั้นยังเป็นช่วงเวลาของกระบวนการสากลาณูวัตของมหาวิทยาลัยวิจัย (the internationalization of the research university)

²⁵ ข้อความในบทที่ 1 ของนวนิยายเชิงประวัติศาสตร์เรื่อง *A Tale of Two Cities* ที่มีชื่อว่า The Period ก็คือ “It was the best of times, it was the worst of times, it was the age of wisdom, it was the age of foolishness, it was the epoch of belief, it was the epoch of incredulity, it was the season of Light, it was the season of Darkness, it was the spring of hope, it was the winter of despair, we had everything before us, we had nothing before us, we were all going direct to Heaven, we were all going direct the other way – in short, the period was so far like the present period, that some of its noisiest authorities insisted on its being received, for good or for evil, in the superlative degree of comparison only.”

ข้อความในย่อหน้าแรกของบทที่ 1 นี้ ถือได้ว่าเป็นบทใหม่โรงของนวนิยายเรื่องนี้ โดยดิกคินส์กล่าวถึงนครสองนครซึ่งหมายถึงลอนดอน (London) และปารีส (Paris) ในช่วงเวลาของความระส่ำระสายอันเป็นผลจากการปฏิวัติฝรั่งเศส (the French Revolution) เมื่อ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 หรือที่มีชื่อเรียกการปฏิวัตินี้ว่า le quatorze juillet (the fourteenth of July) สำหรับพลเมืองจำนวนมากที่ถูกกดขี่ในประเทศฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 18 คำขวัญของการปฏิวัติในเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นจริงๆแล้วก็คือ “ฤดูใบไม้ผลิแห่งความหวัง” (“le printemps de l’espoir” / “spring of hope”) ทว่าสำหรับผู้คนจำนวนไม่น้อยทีเดียวที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของระบอบเก่า (l’ancien régime/ancien régime) หรือระบบการเมืองที่ล่มสลายไปแล้วนั้น มันกลับกลายเป็น “เหมันตฤดูของความสิ้นหวัง” (“l’hiver du désespoir” / “winter of despair”) ที่นำไปสู่ความตายและการจางล้างของผลบุญ

²⁶ ดูรายละเอียดใน J. Salmi, *The Challenge of Establishing World-Class Universities* (Washington, DC: World Bank, 2009).

คุณลักษณะบางประการของมหาวิทยาลัยวิจัยที่ประสบความสำเร็จซึ่งพิจารณาจากตำแหน่งแห่งที่ของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยวิจัยทั่วโลก มีดังนี้

- มหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหมดที่ประสบความสำเร็จล้วนเป็นส่วนสำคัญของระบบวิชาการที่มีการจัดแบ่งประเภทโดยที่มหาวิทยาลัยวิจัยมีตำแหน่งแห่งที่อยู่ส่วนยอดปิรามิดของการจัดลำดับชั้นและได้รับการสนับสนุนในทุกๆด้าน

- มหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลาย ยกเว้นในประเทศญี่ปุ่นและในประเทศสหรัฐอเมริกา ล้วนเป็นสถาบันของรัฐ ภาคเอกชนมักไม่ค่อยให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัยวิจัย แม้ว่ามหาวิทยาลัยวิจัยที่เป็นของเอกชนกำลังปรากฏตัวให้เห็นในมหาวิทยาลัยบางแห่งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคริสตจักรโรมันคาทอลิก (the Roman Catholic universities) ในลาตินอเมริกา

- มหาวิทยาลัยวิจัยประสบความสำเร็จมากที่สุดในสังคมที่แทบจะไม่มีการแข่งขันกับสถาบันวิจัยที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยหรือในสังคมที่มีสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถาบันวิจัยที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยเหล่านั้น แม้ว่าสถานการณ์เช่นนี้อาจดูเหมือนขัดกับความรู้สึกของคนทั่วไป เนื่องจากว่าการแข่งขันเป็นเรื่องที่ดีสำหรับการจูงใจให้แก่นักวิจัย ดังนั้น การบั่นทอนสายสัมพันธ์ด้านการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยและสถาบันเพื่อการวิจัยจะบั่นทอนความเข้มแข็งของศูนย์รวมสติปัญญา รวมตลอดถึงจะเป็นการผลักดันนักวิจัยชั้นแนวหน้าออกไปจากห้องเรียนและร่วมมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังเป็นการจำกัดขีดความสามารถในการทำงานในลักษณะสหวิทยาการอีกด้วย สถาบันทางด้านวิทยาศาสตร์ในประเทศต่างๆ อย่างเช่น สาธารณรัฐประชาชนจีนและสหพันธรัฐรัสเซีย ศูนย์วิจัยด้านวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (le Centre National de la Recherche Scientifique / CNRS) ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส และตัวแบบอื่นๆ บางตัวแบบที่มีสถาบันวิจัยที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นของตนเอง โดยทั่วไปแล้วจะไม่มีสายสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม มีความพยายามในบางประเทศที่จะบูรณาการสถาบันวิจัยต่างๆ เข้ากับมหาวิทยาลัยชั้นนำ ในบางกรณีถึงขั้นยุบรวมเข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายที่จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับมหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยวิจัยเป็นสถาบันที่มีค่าใช้จ่ายสูงมาก มหาวิทยาลัยวิจัยจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านการเงินมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่นๆ เพื่อดึงดูดคณะทำงานและนักศึกษาที่มีคุณภาพดีที่สุด รวมตลอดถึงการจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน

ที่จำเป็นสำหรับการทำวิจัยระดับสูงและการสอน ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา (cost per student) จึงสูงมากกว่าอัตราโดยเฉลี่ยของระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งหมด เงินเดือนที่เพียงพอสำหรับบุคลากรในสาขาวิชาต่างๆ ในคณะต่างๆ ห้องสมุดและห้องปฏิบัติการทดลองที่มีความเพียงพอ รวมตลอดถึงการให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน “ชั้นหัวกะทิ” แต่มีความขัดสนด้านการเงิน ล้วนเป็นตัวอย่างของค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จำเป็น

- มหาวิทยาลัยวิจัยจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอและต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยวิจัยไม่สามารถประสบความสำเร็จได้เลยถ้าหากมีงบประมาณที่ไม่เพียงพอ หรือมีปัญหาความผันผวนด้านงบประมาณอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา

- มหาวิทยาลัยวิจัยมีศักยภาพที่จะแสวงหารายได้ของตนเองด้วยเช่นกัน บ่อยครั้งที่เดียวที่นักศึกษาเต็มใจที่จะจ่ายเงินค่าลงทะเบียนเรียนในอัตราที่สูงกว่าสถาบันการศึกษาอื่นๆ เนื่องจากชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยวิจัยที่ผูกพันมากับปริญญาบัตร โครงการด้านวิชาที่มีคุณภาพสูง และการได้ศึกษากับผู้บรรยายที่ดีที่สุด วิชาที่เกิดขึ้นขณะนี้ในประเทศอังกฤษและในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีอัตราสูงกว่าสถาบันอื่นๆ ในระดับหลังมัธยมศึกษา นั่นสะท้อนให้เห็นถึงทั้งความต้องการที่จะมีรายได้มากขึ้นและความสำเร็จที่เป็นปฏิกิริยาตามกับค่าเล่าเรียนในอัตราสูง มหาวิทยาลัยวิจัยยังผลิตทรัพย์สินทางปัญญาและนวัตกรรมจำนวนมากซึ่งมีมูลค่าในตลาด นอกจากนั้นในบางประเทศ มหาวิทยาลัยวิจัยซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย สามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพการต่อสังคมอันนำมาซึ่งการได้รับเงินสนับสนุนแก่มหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยวิจัยจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพที่ไปเข้ากันได้กับภารกิจของตน โดยสิ่งที่เป็นผลตามมาก็คือค่าใช้จ่ายที่สูงมากสำหรับพื้นที่ที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน ห้องสมุด และห้องปฏิบัติการทดลอง เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยก็เป็นสิ่งที่จำเป็นด้วยเช่นกัน บรรดาโครงสร้างพื้นฐานของมหาวิทยาลัยวิจัยมีทั้งความสลับซับซ้อนและมีราคาแพงมากสำหรับการติดตั้ง การธำรงไว้ และการปรับปรุงให้ทันสมัยเป็นระยะๆ

สิ่งจำเป็นต่างๆสำหรับมหาวิทยาลัยวิจัยมีจำนวนมากดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้น มหาวิทยาลัยวิจัยนอกจากเป็นทั้งเรื่องทางกายภาพและเรื่องของมนุษย์แล้ว ยังเป็นเรื่องของหลักการในการทำงานวิชาการซึ่งครอบคลุมเรื่องการสอน การทำวิจัย การให้บริการ และมาตรฐานทางวิชาการ

การทำหายในปัจจุบันและในอนาคต

มหาวิทยาลัยวิจัยต้องเผชิญกับการทำหายต่างๆไม่ต่างจากการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไป แม้ว่าจะในลักษณะที่แตกต่างกันในบางเรื่องก็ตาม แน่นอนว่าประเด็นต่างๆที่นำมากล่าวถึงในที่นี้มีผลต่อประเทศต่างๆและสถาบันทั้งหลายในลักษณะที่ไม่เหมือนกัน ทว่าในระดับหนึ่งสิ่งเหล่านั้นก็เป็นประเด็นที่ถูกรับรู้กันทุกแห่ง และหลายประเด็นที่เดียวเป็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์ของแต่ละชาติในเชิงเปรียบเทียบ

● การสนับสนุนด้านการเงิน (Funding)

สิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของมหาวิทยาลัยวิจัยก็คือการได้รับการสนับสนุนด้านการเงินอย่างเพียงพอและอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยวิจัยจะถูกทำหายมากขึ้นจนต้องแสวงหาเงินสนับสนุนด้วยตนเองจากบรรดาผู้ที่มีศักยภาพที่จะให้เงินบริจาค จากการขายผลผลิตทางปัญญา และการให้คำปรึกษา รวมตลอดถึงจากการเพิ่มอัตราค่าลงทะเบียนเรียน มหาวิทยาลัยวิจัยมีศักยภาพที่จะเพิ่มค่าลงทะเบียนเรียนได้มากกว่าสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาอื่นๆ มหาวิทยาลัยวิจัยของเอกชนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำสิ่งนี้ไปแล้ว อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยวิจัยส่วนใหญ่ที่เป็นของรัฐทั่วโลกไม่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นค่าลงทะเบียนเรียนอันเป็นผลจากข้อตกลงที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์หรือข้อกำหนดด้านกฎหมาย แม้ว่าค่าใช้จ่ายในการให้การศึกษาจะเพิ่มขึ้นแต่นักศึกษาก็มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าลงทะเบียนเรียนที่สูงขึ้นเพื่อแลกกับเกียรติภูมิอันผูกพันกับปริญญาบัตรที่ได้จากมหาวิทยาลัยวิจัย ดังได้กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้ วิวาทะเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้กำลังเกิดขึ้นในประเทศสหราชอาณาจักรและในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นที่แน่ชัดว่ามหาวิทยาลัยวิจัยมีค่าใช้จ่ายมหาศาล และมหาวิทยาลัยวิจัยจำเป็นต้องมีความสามารถในการหาเงินสนับสนุนโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเงินงบประมาณของรัฐบาลแต่เพียงช่องทางเดียว

วิกฤตเศรษฐกิจที่ได้เกิดขึ้นทั่วโลกในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีผลกระทบอย่างหนักต่อมหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลาย ดังได้ตั้งข้อสังเกตไปแล้วก่อนหน้านี้ ผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีลักษณะที่แตกต่างกัน ทว่าผลที่เกิดขึ้นตามมาโดยรวมนั้นกลับนำไปสู่การเร่งสร้างมหาวิทยาลัยวิจัยขึ้นมาในเอเชียตะวันออกประเทศต่างๆ ในเอเชียโดยเฉพาะเอเชียตะวันออกสามารถจัดการกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจได้ดีกว่าประเทศตะวันตกหลายประเทศ และประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกพยายามแสวงหาหนทางที่จะก้าวขึ้นสู่อันดับแรกของมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของโลก ตัวอย่างเช่น ประเทศอินเดียได้เพิ่มงบประมาณให้กับการลงทุนด้านการศึกษามากถึง 30% และประเทศจีนได้ให้เงินสนับสนุนมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของชาติเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการด้วยการผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสูงสุด

● ความเป็นอิสระ (Autonomy)

ในยุคที่หลักการว่าด้วยความรับผิดชอบ (accountability) มีความสำคัญมากขึ้น มหาวิทยาลัยวิจัยจะถูกท้าทายให้ต้องธำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระในการจัดการ (management autonomy) และในการควบคุมการตัดสินใจทางด้านวิชาการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของตน มหาวิทยาลัยวิจัยต่างๆ ตกอยู่ในสภาวะที่น่าอึดอัดใจในการเป็นสถาบันของรัฐที่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของรัฐบาล/ราชการและการกำกับดูแลของระบบการศึกษาของรัฐบาล/ราชการที่มีความสลับซับซ้อน แม้ว่ามหาวิทยาลัยวิจัยจำนวนไม่น้อยต้องการความเป็นอิสระในการกำหนดแนวทางของตนเองในการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการและในการจัดการกับทรัพยากรของตน ทว่าแรงกดดันให้ต้องมีความรับผิดชอบในการเพิ่มมูลค่าให้กับตนเองและการเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำลังตีกรอบรอบล้อมรูกล้ำเข้าไปในจารีตของความเป็นอิสระที่เคยมีอยู่ยาวนานในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยวิจัยหลายต่อหลายแห่ง

● คนที่ดีที่สุดและคนที่ฉลาดปราดเปรื่องที่สุด (The Best and the brightest)

มหาวิทยาลัยวิจัยของชาติจะถูกท้าทายมากขึ้นในการดึงดูดคนที่มีสติปัญญาชั้น “หัวกะทิ” ซึ่งหมายรวมถึงผู้บรรยายและนักศึกษา ในยุคที่ตลาดวิชาการทั่วโลกมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้นมากขึ้น มหาวิทยาลัยต่างๆ ไม่เพียงต้องแข่งขันกันเองเท่านั้น แต่ยังต้องแข่งขันกับสถาบันอื่นๆ นอกรั้วมหาวิทยาลัยที่ให้ค่าตอบแทนสูงอีกด้วย รวมตลอดถึงการที่มหาวิทยาลัยวิจัยพบว่าหลายต่อหลายครั้งที่เงินเดือนตอบแทนการทำงานวิชาการตามไม่ทันค่าตอบแทนสำหรับการทำงานให้กับหน่วยงานอื่นๆ

นอกมหาวิทยาลัย นักวิชาการชั้นนำจำนวนไม่น้อยในประเทศกำลังพัฒนาและมีรายได้ปานกลาง ได้ถูกชักชวนให้ไปทำงานในต่างประเทศ ในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา นักศึกษาที่มีคุณภาพที่สุดได้ถูกชักจูงด้วยการให้ทุนไปการศึกษาต่างประเทศที่มีเงื่อนไขของความเป็นเลิศทางวิชาการและมีชื่อเสียงอยู่ในชั้นแนวหน้า แม้ว่าเป็นเรื่องยากเอาการทีเดียวในการตรึงบรรดาผู้บรรยายเอาไว้ ทว่ามหาวิทยาลัยต่างๆซึ่งสามารถให้ข้อเสนอที่ดีอย่างน้อยที่สุดก็ในเรื่องของค่าตอบแทนรายเดือนและเงื่อนไขการทำงานที่ดีนั้นสามารถประสบความสำเร็จในการตรึงนักวิชาการชั้นนำเอาไว้ไม่ให้เคลื่อนย้ายออกไป กระนั้น สภาวิชาการเช่นนี้ก็ยังคงเป็นอยู่ต่อไปในแทบทุกประเทศ

● การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการจัดการมหาวิทยาลัยวิจัย (Privatization)

ตามที่ได้ตั้งข้อสังเกตไว้แล้ว มหาวิทยาลัยวิจัยเป็นสถาบันของรัฐในเกือบทุกประเทศ แรกก่ดต้นให้รัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการจัดการมหาวิทยาลัยของรัฐ (privatization of the public universities) อันเป็นผลมาจากการลดการให้การสนับสนุนด้านการเงินของรัฐ ได้ปรากฏให้เห็นในเกือบทุกประเทศ แน่นนอนว่าแนวโน้มนี้มีผลกระทบในทางลบต่อมหาวิทยาลัยวิจัยเนื่องจากว่าสถาบันเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมด้านบริการสาธารณะเช่นการทำวิจัยและการสอนนักศึกษาในสาขาวิชาต่างๆอย่างกว้างขวาง ถ้ามหาวิทยาลัยวิจัยถูกบีบให้ต้องมองไปที่ตลาดเพื่อจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้สอนและค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆที่ผูกพันตามมานโยบายนี้มีศักยภาพที่จะบั่นสลายคุณภาพและจุดเน้นของการวิจัย รวมตลอดถึงลดทอนคุณค่าของการดำเนินการกิจหลักของมหาวิทยาลัยวิจัย (Geiger, 2004b) ความขัดแย้งกันระหว่างการเพิ่มเงินสนับสนุนและความเป็นอิสระทางวิชาการจำเป็นต้องได้รับการบริหารจัดการอย่างระมัดระวัง

● โลกาภิวัตน์ (Globalization)

โลกาภิวัตน์เป็นทั้ง “พร” และ “คำสาป” สำหรับมหาวิทยาลัยวิจัยทั้งหลาย²⁷ มหาวิทยาลัยวิจัยอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่เป็นศูนย์กลางของการติดต่อและเครือข่ายความรู้

²⁷ ดูรายละเอียดใน J. Knight, *Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization*. (Rotterdam, The Netherlands : Sense, 2008) และ S. Marginson and M. V. D. Wende, “The New Global Landscape of Nations and Institutions.” In *Higher Education to 2030. Vol. 2 of Globalization*, ed. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (Paris: OECD, 2009): 17-62.

ระดับโลก (global knowledge communication and networks) มหาวิทยาลัยวิจัยผลิตจินตภาพและความรู้ใหม่ๆ ให้กับระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาและประเทศชาติ รวมตลอดถึงมหาวิทยาลัยวิจัยเปิดโอกาสให้ชุมชนวิชาการเข้าไปมีส่วนร่วมในความรู้และการศึกษาระดับนานาชาติ ในยุคของอินเทอร์เน็ต ปัจเจกบุคคลทั้งหลายไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลกสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ระดับโลกได้ ทว่าทรัพยากรและชุมชนวิชาการของมหาวิทยาลัยวิจัยช่วยทำให้การมีส่วนร่วมในระดับนานาชาติทำได้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในหลายๆ ประเทศ มหาวิทยาลัยวิจัยอาจจะกลายเป็นสถาบันแห่งเดียวเท่านั้นที่มีความพร้อมในการเชื่อมโยงกับเครือข่ายระดับโลก ดังนั้นมหาวิทยาลัยวิจัยจึงเป็นช่องทางสำหรับการมีส่วนร่วมด้านความรู้ระหว่างระดับโลกและระดับท้องถิ่น ขณะเดียวกัน สำหรับหลายๆ มหาวิทยาลัย โลกาภิวัตน์ก็เป็นสิ่งที่ทำลายตลาดวิชาการระดับโลกสำหรับนักวิชาการและนักศึกษามิใช่ว่านักศึกษาและนักวิชาการที่ดีที่สุดสามารถได้รับข้อเสนอที่ดีกว่า การพึ่งพาอาศัยอย่างมากจนเกินไปในการนำบทความที่ปรากฏในวารสารระดับนานาชาติมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาผลงานวิชาการและงานวิจัยเพื่อการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งอาจจะสร้างความเสียเปรียบให้กับมหาวิทยาลัยวิจัยในกลุ่มประเทศชายขอบ (peripheral research universities) โลกาภิวัตน์มีแนวโน้มที่จะสร้างความได้เปรียบให้กับมหาวิทยาลัยวิจัยในกลุ่มประเทศศูนย์กลาง (core countries) แน่นอนว่า นัยก็คือโลกาภิวัตน์ไม่ได้ทำให้ความรู้และการให้ทุนการศึกษามีความเป็นประชาธิปไตยแต่อย่างใด

บทสรุป: อนาคตของมหาวิทยาลัยวิจัย

เนื่องจากว่ามหาวิทยาลัยวิจัยเป็นสถาบันอันเป็นแก่นแกนของสังคมความรู้ และในสังคมที่เน้นการใช้เทคโนโลยี และเนื่องจากว่ามหาวิทยาลัยวิจัยถูกมองว่าเป็นศูนย์กลางสำคัญที่ใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นไปสู่ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาชั้นนำของโลก อนาคตของมหาวิทยาลัยวิจัยจึงน่าจะอยู่บนเส้นทางที่โรยด้วยดอกกุหลาบ ข้อเท็จจริงก็คือว่าสังคมสมัยใหม่ทั้งหลายไม่สามารถทำอย่างที่เคยกล่าวข้างต้นได้ถ้าไม่มีมหาวิทยาลัยวิจัย บรรดาผู้ที่ให้เหตุผลว่ามหาวิทยาลัยในขณะนี้จะถูกแปรสภาพอย่างถึงรากถึงโคนโดยการศึกษาทางไกลและเทคโนโลยี (distance education and technology) การขยายโอกาสในการลงทะเบียนเรียนสำหรับคนจำนวนมาก (mass enrollments) ความจำเป็นที่มีมากขึ้นในการผลิตนักศึกษาเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ (vocationalization) การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการจัดการ

มหาวิทยาลัยวิจัย (privatization) หรือแม้แต่วิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาทั้งสิ้น ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาของทั้งวิกฤตและการแปรสภาพของการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วโลก รวมตลอดถึงเป็นช่วงเวลาที่มีความเป็นไปได้ว่าบางภาคส่วนของการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน

อย่างไรก็ดี ภาคส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ไม่น่าจะมีการปรับเปลี่ยนขนานใหญ่ก็คือมหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยวิจัยมีพลังอำนาจตามจารีตทางวิชาการ และมหาวิทยาลัยวิจัยก็สามารถบรรลุเป้าหมายของตนได้อย่างงดงามแน่นอนว่ามหาวิทยาลัยวิจัยอาจมีการเปลี่ยนแปลงในบางด้าน ทว่ามหาวิทยาลัยวิจัยในปีค.ศ. 2050 ไม่น่าจะมีความแตกต่างในขั้นพื้นฐานไปจากสถาบันรูปแบบเดียวกันที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

การสถาปนามหาวิทยาลัยวิจัยในบางประเทศซึ่งไม่เคยมีสถาบันรูปแบบนี้มาก่อนหรือการยกระดับบรรดามหาวิทยาลัยที่มีอยู่ให้ก้าวขึ้นสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก (Mohrman and Baker, 2008: 5-28) ประเด็นนี้ไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจแต่อย่างใด การที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในเศรษฐกิจความรู้ระดับโลก รวมตลอดถึงการได้รับประโยชน์จากความรู้นั้น ประเทศต่างๆ ล้วนเชื่อว่าตนจำเป็นต้องมีมหาวิทยาลัยวิจัยอย่างน้อยที่สุดหนึ่งแห่งซึ่งสามารถทำหน้าที่ในระดับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก (Deem, Mok and Lucas, 2007: 83-98) เมื่อเป็นเช่นนั้น ชุมชนมหาวิทยาลัยวิจัยกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากศูนย์กลางของจารีตทางวิชาการในยุโรปและอเมริกาเหนือไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่กำลังอยู่ในสถานะของการสร้างความทันสมัย ²⁸ ไม่ว่าสิ่งนี้จะเป็นมรรควิธีที่มีประสิทธิผลมากที่สุดสำหรับการพัฒนาในประเทศต่างๆ ที่อยู่ในลำดับขั้นตอนของการเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจ (stages of economic growth) ที่แตกต่างกันอย่างไรก็ตาม แต่นี่ก็เป็นข้อพิจารณาอันหนึ่งที่สำคัญอย่างมากซึ่งหลายต่อหลายครั้งที่เคยที่นำไปสู่ความล้มเหลวในการสร้างมหาวิทยาลัยวิจัยในทุกๆ ประเทศ อย่างไรก็ดี การยอมรับความสำคัญของมหาวิทยาลัยวิจัยก็เป็นเรื่องที่มีความเป็นสากล

²⁸ ดูรายละเอียดใน N. C. Liu, Q. Wang and Y. Cheng (eds.), *Paths to a World-Class University: Lessons from Practices and Experiences*. (Rotterdam, The Netherlands : Sense, 2011).

คงไม่มีความลับให้ปกปิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมหาวิทยาลัยวิจัยและการตรึงสถานะของมหาวิทยาลัยวิจัยเอาไว้ ไม่น่าแปลกใจแต่อย่างใดที่หลายต่อหลายประเทศที่มองหาแนวทางในการสถาปนาสถาบันรูปแบบนี้ล้วนมองไปที่มหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศที่เป็นศูนย์กลางทางวิชาการที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม อย่างไรก็ตาม องค์กรที่ดีตัวแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยระดับโลกก็มีองค์ประกอบของลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นของตนรวมอยู่ด้วยซึ่งสะท้อนให้เห็นความจริงทางด้านวิชาการและทางสังคมในสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น ความแตกต่างซึ่งถูกมองเห็นได้ในบรรดามหาวิทยาลัยวิจัยที่ประสบความสำเร็จนั้นสะท้อนให้เห็นความแตกต่างอันเป็นลักษณะเฉพาะทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น ไม่ว่าปัญหาและการท้าทายที่การศึกษาระดับอุดมศึกษากำลังเผชิญอยู่จะเป็นอย่างไรในช่วงเวลาข้างหน้า มหาวิทยาลัยวิจัยจะยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุกระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมตลอดถึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาประเทศ

รายการอ้างอิง

- Altbach, P. G. (ed.) (1999). *Private Prometheus: Private Higher Education and Development in the 21st Century*. New York: Praeger.
- Altbach, P. G., (2007). "Academic Freedom: International Realities and Challenges." In *Tradition and Transition: The International Imperative in Higher Education*. Rotterdam, The Netherlands: Sensee, pp. 49-66.
- Altbach, P. G. (2009). "The Giants Awake: The Present and Future of Higher Education Systems in China and India." In *Higher Education to 2030*. Vol. 2 of *Globalization*, ed. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Paris: OECD, pp. 179-204.
- Altbach, Philip G., Liz Reisberg, and Laura E. Rumbley. (2010). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*. Rotterdam, The Netherlands: Sense.
- Ben-David, J. (1977). *Centers of Learning: Britain, France, Germany, United States*. New York: McGraw-Hill.

- Ben-David, J. and A. Zloczower. (1962). "Universities and Academic Systems in Modern Society." *European Journal of Sociology* 3 (1), pp. 45–84.
- Clark, B. R. (1987). *The Academic Life: Small Worlds, Different Worlds*. Princeton, NJ: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Clark, B. R. (ed.). (1993). *The Research Foundations of Graduate Education: Germany, Britain, France, United States, Japan*. Berkeley: University of California Press.
- Clark, B. R. (1995). *Places of Inquiry: Research and Advanced Education in Modern Universities*. Berkeley: University of California Press.
- Cookson, C. (2007). "Universities Drive Biotech Advancement." *Financial Times Europe*, May 6.
- Deem, R., K. H. Mok, and L. Lucas. (2007). "Transforming Higher Education in Whose Image? Exploring the Concept of the "World-Class" University in Europe and Asia." *Higher Education Policy* 21 (March 2007): 83–98.
- Dickens, C. (2003). *A Tale of Two Cities*. London: Penguin Classics.
- Fakrul, A., R. Chakravarty and A. Chaudhuri (eds.). (2014). "The Heart of God: Prayers of Rabindranath Tagore", in *The Essential Tagore, Selected Poems*. London: Penguin Classics, 2014.
- Fallon, D. (1980). *The German University: A Heroic Ideal in Conflict with the Modern World*. Boulder: Colorado Associated University Press.
- Geiger, R. L. (1993). *Research and Relevant Knowledge: American Research Universities Since World War II*. New York: Oxford University Press.
- Geiger, R. L. (2004a). *To Advance Knowledge: The Growth of American Research Universities, 1900–1940*. New Brunswick, NJ: Transaction.
- Geiger, R. L. (2004b). *Knowledge and Money: Research Universities and the Paradox of the Marketplace*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Goodall, A. H. (2009). *Socrates in the Boardroom: Why Research Universities Should Be Led by Top Scholars*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Gouldner, A. (1957). "Cosmopolitans and Locals: Toward an Analysis of Latent Social Roles-I." *Administrative Science Quarterly* 2, pp. 281–303.
- Haas, J. E. (1996). "The American Academic Profession." In P. G. Altbach (ed.) *The International Academic Profession: Portraits of Fourteen Countries*, Princeton, NJ: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, pp. 343–90.
- Kerr, C. (2001). *The Uses of the University*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Knight, J. (2008). *Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization*. Rotterdam, The Netherlands: Sense.
- Lillis, T, and M. J. Curry. (2010). *Academic Writing in a Global Context: The Politics and Practices of Publishing in English*. New York: Routledge.
- Liu, N. C., Q. Wang and Y. Cheng (eds.). (2011). *Paths to a World-Class University: Lessons from Practices and Experiences*. Rotterdam, The Netherlands: Sense.
- Lyall, K. C. and K. R. Sell. (2006). *The True Genius of America at Risk: Are We Losing Our Public Universities to de Facto Privatization?* Westport, CT: Praeger.
- Marginson, S. and M. V. D. Wende. (2009a). "Europeanization, International Rankings, and Faculty Mobility: Three Cases in Higher Education Globalization." In Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (ed.) *Higher Education to 2030*. Vol. 2 of *Globalization*, Paris: OECD, pp. 109-141.
- Marginson, S. and M. V. D. Wende. (2009b). "The New Global Landscape of Nations and Institutions." In *Higher Education to 2030*. Vol. 2 of *Globalization*, ed. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 17–62. Paris: OECD, pp. 17-62.
- Mohrman, K. , W. Ma and D. Baker. (2008). "The Research University in Transition: The Emerging Global Model." *Higher Education Policy*, 21 (March 2008), pp. 5–28.

- Nerad, M. and M. Heggelund (eds.). (2008). *Toward a Global PhD? Forces and Forms in Doctoral Education Worldwide*. Seattle: University of Washington Press.
- OECD. (2008). *Higher Education to 2030*. Vol. 1 of *Demography*. Paris: OECD.
- OECD. (2009). *Higher Education to 2030*. Vol. 2 of *Globalization*. Paris: OECD.
- Pelfrey, P. (2004). *A Brief History of the University of California*. Berkeley, CA: University of California Press, 2004.
- Rosovsky, H. (1990). *The University: An Owner's Manual*. New York: Norton.
- Salmi, J. (2009). *The Challenge of Establishing World-Class Universities*. Washington, DC: World Bank.
- Shattock, M. (2010). *Managing Successful Universities*. Maidenhead, U.K.: McGraw-Hill.
- Shils, E. (1997). "The Academic Ethos Under Strain." In E. Shils. (ed.) *The Order of Learning: Essays on the Contemporary University*, New Brunswick, NJ: Transaction, pp. 99-136.
- Shils, E. (1997). "Academic Freedom." In Edward Shils (ed.) *The Order of Learning: Essays on the Contemporary University*, New Brunswick, NJ: Transaction, pp. 217-247.
- Slaughter, S. and G. Rhoades. (2004). *Academic Capitalism and the New Economy: Markets, State, and Higher Education*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Teixeira, P. (2009). "Mass Higher Education and Private Institutions." In *Higher Education to 2030*. Vol. 2 of *Globalization*, Paris: OECD, pp.231-258.
- Veysey, L. R. (1965). *The Emergence of the American University*. Chicago: University of Chicago Press.
- Walker, G. E., C. M. Golde, L. Jones, A. C. Bueschel and P. Hutchings. (2008). *The Formation of Scholars: Rethinking Doctoral Education for the 21st Century*. San Francisco: Jossey-Bass.
- World Bank. (2002). *Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education*. Washington, DC : World Bank.